

26
1866

ГРУЗИНСКІЙ

ДУХОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ.

1866.

ІЮНЬ.

სამართულები

სახელმწიფო მასხარებები.

იკნისი.

ჩეღვი.

ТИФЛИСЬ.

ВЪ ТИПОГРАФІИ МЕЛИКОВА и К^о.

ПОДПИСКА НА „ГРУЗИНСКІЙ
„ДУХОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ“

на 1866-67 годъ.

Журналь „Грузинскій Дух. Вѣстникъ“, издаваемый съ 1-го іюля 1864 г., будетъ издаваться по той же, утвержденной Св. Синодомъ, программѣ и въ слѣдующемъ году. Мѣсячная книжка будетъ заключать въ себѣ отъ 4-хъ до 5-ти печатныхъ листовъ, вмѣстѣ съ „Русскими Прибавленіями“; а сіи послѣднія—не менѣе одного листа.

Цѣна остается прежняя: съ доставкою на домъ и пересылкою во всѣ города 5 р. за 12 книжекъ, вмѣстѣ съ „Прибавленіями“, на русск. яз.; безъ доставки же и пересылки 4 р.; „Прибавленія“ (для особо подписывающихся) въ Закавказскомъ краѣ 1 р., а внѣ его—1 р. 50 к. с. По сей же цѣнѣ можно получать остающіеся въ маломъ числѣ экземпляры журнала за прошедшіе годы.

Редакція приметъ всѣ мѣры, чтобы сдѣлать свое изданіе интереснымъ и полезно-занимательнымъ для своихъ читателей. Въ „Прибавленіяхъ“ къ журналу за означенный годъ предположено помѣщать, между прочимъ, слѣдующее сочиненіе редактора: „О судьбахъ наставниковъ и воспитанниковъ Тифлисской Дух. семинаріи, со времени основанія ея до 1868 года“. Кромѣ другихъ обстоятельствъ, здѣсь будутъ показаны кратко ученые труды и важнѣйшія заслуги сихъ лицъ для церкви и отечества. Это сочиненіе будетъ интересно особенно для тѣхъ, коихъ оно имѣетъ предметомъ своимъ.

Вмѣстѣ съ симъ редакція покорнѣйше проситъ почтеннѣйшихъ оо. и гг., желающихъ возобновить подписку на журналь, сдѣлать это заблаговременно, дабы дать возможность приблизительно опредѣлить, въ какомъ количествѣ печатать книжки.

Подписка принимается въ редакціи сего журнала, при Тифлисской Духовной семинаріи, на имя редактора-издателя: профессора

Свящ. Г. Хелидзе.

35 მარტი

მოძღვრება

დაბალის ხალხისადმი.

უძაწვილების აღზრდაზედ შესაფერად ქრისტიანობრივის საწმენ-
ნებისა. (შედგენილი ტფილისის სემინარიის რექტორის, ანხიმან-
დრიტის ვიკტორინისაგან.)

სახელითა მამისათა და მისათა და სულისა
წმიდისათა!

ვალე გვაქუს, საყვარელნო ქრისტიანენო, ვზრუნვიდეთ და
ვძრამობდეთ ჩუქნის უძაწვილების აღზრდაზედ! არ შეიძლება,
რომ იმათ თავი მივანებოთ ზედ შეუხედველად და უწურთვნელად.
როდესაც დასთესავთ თესლსა მიწაში, მამინ თქუქნ არ ანებებთ
იმას თავს მიუხედველად. თქუქნ ღობავთ იმას, ანუ შემოზღუდავთ
სხუათრავ, ამინთვს რომ თავის დროზედ შეკრიბოთ მისგან
ნაყოფი. თვთოეული თქუქნგანი, რომელიცკი კეთილი ჰატრონი
არის ოჯახისა, ჩაჩავს რა ხესა თავის ბაღში, თუაღი უჭირავს
რომ ის იზრდებოდეს სწორეთ; სადაც საჭირო არის სჭრის ტო-
ტებსა და ახუთთავებს. უნდა გვახსოვდეს, რომ ჩუქნი უძაწვილები
არ არიან უსულნო მტენარეები. გვძარტებს, რომ იმათზედ უფრო

დიდი შრომა მივიღეთ. როდესაც ისინი შეიქმნებიან კაცები და ჩუქნი დაკბერდებით, მაშინ იმათ უნდა აკეთონ ყოველი ჩუქნი საქმე, უნდა იკისრონ ჩუქნი შრომა და სახლის ავიკარგი — გაუძღვნენ ღვთასსა, იზრუნონ ეკლესიის მშუქნიერებისთვის, მოგვიზოონ საზღვრ ჩუქნი მოხუცებულთა, აძლიონ ხარჯი უფალთა, ღუთისაგან ჩუქნივედ დადგინებულთა და ჩუქნს მამასხელემწიფეს მართლმადიდებელსა. ბედნიერი არიან მშობლები, რომლებიც გასწევენ შრომასა თვისს შეილებს აღზრდასვედ. ისინი, შეწეწითა ღუთისათა, მოიშინადებენ ერთგულთა შემწეთა და გულსმოდგინეთა მჩხენელთა სიბერესა შინა თვისსა! მაგრამ ვითარ შესაბწაღისნი არიან ის მამები და დედები, რომლებიც ცუდათ უგდებენ ყურსა თვისს შეილებს აღზრდასსა, ისინი უმზადებენ სირცხვილსა და უპატიურობასა თვისთა მოხუცებულობათა!.. შუღი ბრძენი, შენიშნავს ბრძენი სოლომონი, ახარებს მამასა, ხოლო შეიღი უგუნური განარისხებს დედასა თვისსა. ჩისხუა მამისა შეიღი უგუნური, ხოლო საღმობა მშობლისა მისისა (იგავ. თავი იე, მუხლი ვ. თავი იზ, მუხლი კე).

უმეტეს გასაღვიძებულად აღზრდისადმი ჩუქნის ემწვილებისა შეგვეძლო ჩუქნი, ძმანო, გვეზოვნა ჩუქნი შოროის ისრეთი მშობლები, რომლებიც ცხადათ არიან დასჯილნი უფლისაგან შეილებითა მათის დაუდგენელობისათვის, ეგრეთვე შეგვეძლო დაგვედვა სული ისრეთს ემწვილებსვედ, რომლებიც მისცემენ ნუგეშსა თვისთა მშობელთა მათის ზრუნვისათვის. მაგრამ ჩუქნი ვსხუდებით ამავედ, რათა პატივსცეთ ბედნიერთ მშობელთ სითავმდაბლებს, და რათა არ მოვსწყლათ წყლულნი გულნი უბედურთ მშობელთანი. ცხრველის მაგალითების მაგირათ მოვიუწანოთ მაგალითები დროებაებითგან, რომელნიც დიდი ხანია წასულან. მაგალითები, რომლებიც სამოდღურებულად ყოველთა ემწვილთა და მშობელთა-არიან შესწავლებულნი და დაცულნი სიტყუასა შინა ღუთისასა (საღმრთო წერტილი).

ესრეთ მოგვითხრობს ერთი დაბადების წიგნთაგანი: იყო ოდეს-
მე მღწედელთაჲთაგანი ძუჭლის ალექსის ეკკლესიისა-ილი; იმას
ჰყვანდა ორი შვილი: ოფნი და ფინეზ. მშობელი იყო კაცი კეთი-
ლი, გარნა ღუნი და დაუდევნელი, ხოლო შვილები თავისნებისანი,
რომლებიც ადვილად დაარღვედნენ წესდებულებათა ეკკლესიისათა
და მოახდენდნენ სხუათაგან უჩიგოებათა; იგინი აწოდეს არ ისა-
ჯობდნენ მამისაგან ესრეთისა ქცევისათჳს. ესრეთმა შვილების
თავისუფლობამ და მშობლის დაუდევნელობამ განაჩინსა უფალი:
უფალი ექადდა მათ შესაძრწუნებელითა დასჯითა, და რადგან არ
მოიქცნენ უკეთურებისაგან, აღარ ჰყვანა უფალმან მოყვანებად
აღსრულებაში თავისი სიქადულისა. ოფნი და ფინეზ ორივენი ერთს
დღეს დაიხრცნენ ომში. ილიმ, მოისმინა რა მიღწევილი მიხ-
დაში ესრეთი უბედურება, წაიქცა და მოკუდა მასვე წამსა. ცოლი
ფინეზისა, ვერ დამთქნელი ქმარის და მამამთილის სიკუდილისა,
მოკუდა ეგრეთვე მსწრაფლად. აქედგან შეგიძლიანთ დაინახოთ, მეგო-
ზარნო ჩემო, თუ რასა მიიყვანს სიღუნი და დაუდევნელობა მშო-
ბელსა, რომელიც ანებებს შვილს თავსა შეუსდევლად და დაუსჯელად
უსჯულად ქცევისათჳს.

მაგრამ აი სხუა მაგალითი, რომელიც წარმოგვიდგენს ჩუჭნ
სახისარულსა შემთხვევასა: წმინდა დაბადება იზურობს თჳს შორის
განსაკუთრებულად მოთხრობასა რომელსამე კაცზედ-ტობიზედ და
იმის შვილს ტობიზედ. მამა იყო კაცი კეთილმსახური; ვიდრდა
ჰქმდარიტსა და მართალს გზაზედ ყოველთა დღეთა ცხოვრებისა
თჳსისათა და ცდილობდა შვილიცა თჳსი დაეყენებინა ამსავე გზასა.
გეტყვი თქუჭნ ღიწსსაჲმისაბამეულად დარიგებასა, რომელსაც მისცე-
მდა ტობი შვილსა თჳსსა ტობიას:

1. შვილო ჩემო! — ეტყოდა იგი მას-გახსოვდეს მარადის უფა-
ლი ღმერთი ჩუჭნი, ნუ სცოდავ, ნუ დაარღვევ მისთა მცნებათა,

იქმოდე სიძარტლესა ყოველთა დღეთა ცხოვრებისა შენისათა.
(ტობ. თავი დ, მუხლ. ე).

2. ყოველსა უამსა აკურთხევდი უფალსა და სთხოვდი მას,
რათა შეგეწიოს შენ სწულად გზათა შენთა სიძარტლით (მუხ. ით).

3. უბოლო ყური თავსა შენსა, რათა არა ჩავარდეთ სიშინელს
მტრუბების ცოდუაში (მუხ. იბ),

4. ნუ დაღუპვ ღვინოს ვიდრე სიმთვრალედმდე, არამედ ეცადე
იყო მუდამი ობიზელი. (მუხ. იე).

5. გაჭირვების დროს მოიძიებდი რჩევასა კაცთაგან ბრძენთა,
და ნურავინ რჩევას სასარგებლოს ნუ უბოლოებელს ჰყოფ. (მუხ. იწ).

6. ოდეს მიიღოს უფალმან სული მამისა შენისა, გუაში მინი
დამარხე; და ნუ დააგდებ დედასაცა შენსა! ჰატოვ ეც მას ყოველთა
დღეთა ცხოვრებისა შენისათა, მოიქცევოდე ისრე, რეგორც მას
სურდეს და ნუ მიაყენებ მას მწუხარებასა, იგონებდე მას, თუ რა
დენს საღმობას დაითმენდა იგი, რადესაც გატარებდა შენ მუცელ-
ლსა შინა თვსსა (მუხ. კ—დ).

7. გიუწარდეს მოუწასი და ნათესავნი შენი, ძეო ჩემო! და
ნუ ამაღლდები გულისთა შენითა მათზედ! აძვარტავანებისაგან მოი-
ღების დასახამი ყოველისა განრყენილებისა და წარწყმედისა (მუხ.
იკ).

8. მონაგებთაგან შენთა იქმოდე ქველისასქმესა; ნუ მიაქცევ
პირსა შენსა ნურცა ერთისა გლახაკისაგან, და არცა დემეტმან
მიაქციოს პირი თვისი შენგან. უკეთუ გქონდეს ქონება ბევრი, გას-
ცემდი ბევრსა, და რადესაც გქონდეს ცოდვა, ნუ შეგრცხუება, ქმენ
ქველის საქმე მცირე (მუხ. ლ).

9. ნურა ოდეს ნუ დაუჭერ თასსა კაცს, რომელიც გამსახურე-
ბდა, დაუყოვნებლივ მისცემდი მას სამუშაოსა. რაც თვითონ შენ
არ გიუწარდეს და არა გხურდეს, ნუ უზამ იმას სხუასა. (მუხ. იდ).

10. გახსოვდეს მცნებანი ესე ჩემნი, შჯლო ჩემო, და ნურა-
ოდეს აღიხრებინან ესენი გულისაგან შენისა (მუხ. ვ).

საყუარელხო ჩემო, ვის არ მოხწონს თქუწნგანსა ესრეთი
მხრუნველობა მამისა თუხის შჯლის კეთილმსახურად გებინათუხ
და ესრეთი ბრძნული დარბევა მამისა შჯლისადმი?—ესია-
მოგნა ეს უფალსაც ღმერთსა, იმანც არ დააკდო ესენი, არც ერთი!
აი კიდევ რას გვაუწყებს სამღვთო მოთხრობა ამა კეთილმსახურს
კაცებზედ: როდესაც ტობია—შჯლი, მოემზადა წასასკლელად შოჩს
უცხო ქუჭყანაში, მაშინ უფალმან მოუვლინა მას ზეციდგან წინა-
მძღომელად და მასწავლებელად გზისა თუხი ანგელისი-რათაჲ,
რომელიც დროსა მგზავრობისა მისისასა არ განემორკებოდა მას
და დაითარკიდა უოვლისაგან უბედურობისა და განსაცდელისა. უფალ-
მან განაჩინა ყმაწვილი ესე ხელთაგან ბოროტთა სულთა შეუღ-
ლების დროს იმისთანა ქალთან, რომლის მიახლოებასაც მოეკლა
ჰქრეთ შვიდი კაცი, შესკლის დროს მასთან. (თავ. ზ, მუხ. ია).
ტობი—მამა, იყო პირველ ფრიად მდიდარი და შემდგომი გაღარ-
ბდა, უფალი შეეწია მას და შვიდის გზით მოუბრუნდა ისევ უწინ-
დელი ბედნიერი ცხოვრება. მოხუცებულმან ამან იტკინა ერთხელ
თვალი და ამის უკან სრულებით წაერთვა მხედველობა—რვა წელი-
წადი კრახთერს კერა სედვიდა. უფალმან უჩუწნა შჯლს წამალი,
რომლითაც იმან აუხილა თვალები თუხს საყუარელს მშობელსა.—ერ-
თიც და მეორეც, —მქონებელი ზრუნვისა მამაც და მოჩილ შჯლიც
ღმერთმან აკურთხა დღეგრძელობით, —ერთმა იცოცხლა 158 წელი-
წადი (ას ორმოცდა თორამეტო) და მეორემ 127-(ას ოცდა შვიდი).
ესრეთ არ დააკდებს უფალი, ძმანო, მოწყალეებითა თუხითა მშობელ-
თა, რომელნიც იზრუნვენ კეთილად აღზრდისათუხ შჯლებისა, ჳ
შვილებისა, მოჩილებისათუხ მშობელთ დარბევისადმი! აქედგან იგუ-
ლისხმეთ, მეგობარხო ჩემო, რომ ფრიად საჭირო არის გზრუნ-
ვიდეთ აღზრდაზედ ჩუწნის ყმაწვილებისა!

როგორ უნდა ვზრდიდეთ ჩვენ იმას? პირველის მაგალითისაგან — ძველდღესობისა ილისა ნახეთ თქვენ, რომ ის კარგს არა შერებოდა, რომ ყუჩს არ უგდებდა თავის შულების ყოფაქცევასა, რომ არ დასჯიდა იგი მათ, რომდესაც შეასმენდენ მათს უსჯულოდ ქცევასა. ეგრეთვე გეხმა თქვენ, როგორც კარგს დარჩევას მიხედობდა ტობი თავისს შულსა! იცოდეთ თქვენ აქედან, რომ ჩვენც კალი გვაქვს — პირველად გვეჭირებს მუდამ თუაღი ჩვენს შულებზედა, — უნდა ვიცოდეთ ყოველი, რასაც იქმენ ისინი, სადა ღვინთან ატარებენ დროსა; მეორედ არაოდეს არ უნდა გაუშვათ დაუხველად ცუდი ქცევა იმითი; მესამედ საჭირო არის ჩქარ-ჩქარა ჩავაგონებდეთ იმით, რომ ისინი იქმოდნენ იმას მუდამ, რაც კარგი არის და ყოველითურთ განემორჩებოდნენ ცუდსა.

გარდა ჩვენებულის მაგალითებისა ამავე დარჩევას მოგვცემს ჩვენს სიტყუას ღუთისა სხვითაცა სწავებითა: ასულსა ზედა უსირცხვილსა განამტკიცე მტკელი, რათა არა ოდეს გუოს შენ საცხცკუნელ მტერთა და საკიცხველ გუოს შენ თემთა შინა მრავალთა (ზირაქი მხ, ია)-იტყვის ბრძენი ისო ზირაქი. ეგრეთვე სხუა ბრძენი ყოველთა მეუეთა ისრაილთასა ამბობს: ნუ წინა დაუდებ ჩხულსა სწავლად, ესე იგი ნუ დასცხრები წურთვნად შულისა შენისა-ყრმისა. — ხოლო უკეთუ გუჭრთხითა სცე მას, არა მოკუდეს მისგან, რამეთუ შენა სცე მას გუჭრთხითა, ხოლო სული მისი ისხნა სიკუდილისაგან (იგავ. კბ, მუხ. იგ. იდ), და წმიდა მოციქული ჰაკლეტ აუწყებს მშობელთა ესრეთსა მცნებასა: მამანი ნუ განარისხებთ შუალთა თქვენთა, არამედ განზარდენით იგი სწავლითა და მოძღურებითა უფლისათა (ეფეს. თავ. კ, მ. ა-ე). ესრეთი არის, მსმენელნო, უძთავრესი და საყოველთაო დარჩება სამღვთო წერილისა აღზრდაზედ ეძაწვილებისა, — ესე იგი, ჩვენ უნდა მუდამ თვალი გვეჭირებს ჩვენს შვილებზედა, დასჯიდეთ მათ კეთილგონიერულად

ცუდთა საქმეთათჳს და მივსტემდეთ მაღადალ კეთილსა დარბი-
ბასა!

შესახებ მისა თუ რა უნდა ვასწავლოთ ჩუქნს ემაწვილებსა,
რომ აღიზარდნენ ისინი დარბილებისამებრ მოციქულისა ჰავლებსა,
სწავლასა შინა უფლისასა, გეტყვი თქუქნ რომელთამე კერძო-
ლობითა ჯერათა:

ასწავლოთ თქუქნს ემაწვილებს უწინარეს ყოველთა იცოდნენ
ღმერთი, ის ასწავდეთ მუდამ, სწამდეთ ყოვლადწმიდა სამება და
უფალი ჩუქნი იესო ქრისტე. — უყვარდეთ უფალი ყოვლითა გული-
თა, სძირად ილოცვიდენ მისდამი; ჰირჯვრის დაუწევლად და ულო-
ცველად ნუ დაიწყობენ ისინი ნუ რა საქმესა, უამათოთ ნუ დასხდე-
ბიან სუთრასედ და ნურც დაიძინებენ და სსუანი. . . ყოველს დღე-
სასწავლში და კვირას დღეს გაგზავნეთ ისინი ეკლესიასა ღმერთისა-
სა მოხასმენელად ღმერთის-მსახურებისა. ამ სახით, ჩემო მუგობარო,
ჩუქნ ჩავაგონებთ ჩუქნს შულებსა, ღმერთისნიერობასა და ღმერთის-
მოშიშობასა. ამითი მოიზიდვენ ისინი თხადმი სიუწარულსა და
კეთილ-გზადაულებსა ღმერთისასა! შედგე ასწავლოთ თქუქნს ემაწვი-
ლებსა უყვარდეთ ყოველი კაცი, რომორც თავისი თავი, - გაუწევდენ
სამსახურს და ზდილობას თუთვეულსა; ჩავაგონეთ მათ განსაკუთრე-
ბითი სიუწარული და ჰატვიის-ცემა საღმთოთა კაცთა. ეტყოდეთ
მათ, რომ სამღთოწერილი გვიბრძანებს: ყოვლითა გულითა შენი-
თა გრწმენეს ღმერთი, და მღუდელთა მისთა ჰატვიეც (იხილ. ზირაქ.
თავ. - 6-მუს. - ლა-ლგ). ასწავლოთ მათ სტემდენ ჰატვიეს და არ უზამ-
დნენ უკადრისსა იმ კაცთა, რომლებიც უმთვრლხნი არიან მათზედ
წლითა, და ყოველთა მთავართა — მოწესეთა. საშინელი ცოდუა არის
მოხუცებულთ შეურაცხ-ყოფა! აი რა შემთხვევა იყო, - ამას ეტყოდეთ
იმათა, - ერთსელ ურების ემაწვილებმა განარისხეს წინასწარმეტყვე-
ლი ღმერთისა ელისე, მით, რომ ისინი მისდევდენ მას უკანა და იცი-

ნოდნენ იმის სიბერეზედ: განრისხებულმან წინასწარმეტყველმან, მოუძახს მათზედ დათვებს და იმათ დაჭამეს ისინი ყველანი. უკეთუ თქუწნ ჩაგონებთ ამ სახით თქუწნს ყმაწვილებსა ყოველთა სიყვარულსა, არამც თუ თვსთა, არამედ სხუათაცა სიყუარულსა, მამინ იმათაც ყველანი შეიყუარებენ და ყოველთვს ექმნებათ მათდამი სიყუარული და კეთილი მიდრეკილება.

უკანასკნელ ასწავლეთ თქუწნს ყმაწვილებსა — ჭქონდეთ მხჯელობა და ყურადღება თავის თავზედ, უთხარით რომ კარგი არ არის ტყუილის თქმა, ეს ემძაკის ბიწიერება არის, და ამასთანავე ტყუილის მთქმელსა აღარც მართალს დაუჯერებენ! — ვითარცა სამიში ცოდუა არის ქურდობა, ამისთვის ხელმწიფე გზავნის ყოველსა ქურდს და ვაზაჰს ციხეში, და ღმერთი საუკუნოდ აგდებს ჯოჯოხეთში! ვითარცა ცოდუა არის უმწესრისმეტყველება, ამისგნით კაცი ყველას სალხს თუაღში ცუდათ მიაჩნიათ, და ამისთვის ჩუწნი მცველი ანგელისიც კეშორდება! ეგრეთუწ ნუ მისცემთ იმათ ნებასა გაატარონ დრო უქმად; სიხატარავიდგანვე შეახვიეთ ისინი საქმეს, და ამასთანავე ეტყოდეთ, რომ ვინც მუშაობს და მუდამ საქმეში არის გაერთული ის ყველაზედ ცოტას სცოდავს, იმას მამინ არათუერი ცუდი არ აგონდება, მაგრამ უსაქმობა კი არის დედა ყოველთა ბიწიერებათა, და მიზეზი ყოველისა უბედურებისა. ესრეთითა შთაგონებითა, საყვარელნო ჩემნო, ჩუწნ შევეწევით ჩუწნს შულებს — დაიცვან სიწმინდე, და შეიძინონ დროებითი ბედნიერება და საუკუნო ცხოვნება.

მოკლეთ, ჩემნო მეგობარნო, დაუცხრომელად ასწავლეთ თქუწნს შულებს იცოდნენ სიმკოლო საწმუნოებისა (მრწამსი), ღოცუა უფლისა (მამაო ჩუწნო) და ათი მცნება, და ეცადებით მისდრიკოთ ისინი სიყუარულისადმი ამა წმიდათა მცნებათა და მათის აუცილებრივ აღსრულებისადმი.

ვისაცა აქუს თქუწნგანსა შეძლება, მიეტოთ შულები სასწავლებელში, იქ ისწავლიან ისინი სჯულსა ღუთისასა, და ვისაც არა გაქუხთ შეძლება, ასწავლეთ შინ კეთილმსახურება — კეთილი ქტეკა, გამოგვიგზავნიდეთ მათ ჩუწნ — მსახურთა თქუწნის ეკკლესიისათა, სასწავლებელად უმთავრესისა ლაცკებისა. თუთონ თქუწნ ასწავლეთ მათ კეთილი ქტეკა, რეგოც სიტკით, ეგრეთვე თქუწნის კეთილმსახურად ქტეკითა. ესე იგი, იცხორეთ ისრე, რამ თქუწნმა ყმაწვილებმა არ შეგამხნიოთ თქუწნ რამე ბიწიერება, რამ არ გნახონ თქუწნ ან დამთურაწნი, ან მწოლარენი სიზარმატით, თუ ცთუნება ყოვლისა კაცისათუზ არის ცოდუა: რადგანაც თქმულა: ვაი მის კაცისა, რომლისაგან მოვიდეს საცთურნი. (მათ-ის. მუს. წ). — მამ რანაირათ სცოდვენ ის მშობლები, რომლებიც შეიქმნებიან მიზეზნი თუხის შულების ცთუნებისა? გუარკიდეთ თქუწნ უფალი ღმერთი ამა შესაძრწუნებელის ცოდვისაგან!

~~უფალ ღმერთო ჩუწნო!~~ — შენ მარადის გიყუარან ყმაწვილნი, — შენ არ მოიძაგებდი იმათ, რადესაც სცხორებდი ქუწყანაზედ, მათდა მოვარკულად გზავნი შენ ზეციდგან შენთა ანგელოსთა!

შეგვიწიე ჩუწნ აღვზარდოთ იგინი ეგრეთ, რამ იცხორონ იმათ სადიდებელად შენის ყოვლადწმიდის სახელისა, — მსახურებდენ კეთილად ჩუწნს საყუარელს სამშობლოს მამულს და იყვნენ ჭკმძარტნი ნუგეშინის-მცემელნი ჩუწნნი, თუხთა უფალთა, მთავართა, და ჩუწნის ყოვლად-მოწყალის ხელმწიფისა — მამა მუფე მართლმადიდებელისა! ამინ.

რუსულით. — დავით რ დ ი შ ე ლ ი ძ ე .

სიტყვა

დღესა წმიდათა დიდებულთა და ყოვლად ქებულ-
თა თავთა მოციქულთა პეტრესა და პავლესა.

დღეს წმიდა ეკლესიას დღესასწაულობს სხენებასა წმიდათა
თავთა მოციქულთა, პეტრესა და პავლესა, და უგალობს იგი პეტ-
რეს, ვითარცა კლდესა საწმუნოებისასა, დასაბამსა მართლ-მადიდე-
ბლობისასა და დიდსა მესაიდუმლესა ეკლესიისასა; ხოლო პავლეს,
ვითარცა პირსა ქრისტესსა და სიქადულსა ყოვლისა სოფლისასა.
ესე ორნი იწოდებიან განმაბრწყინებულად ეკლესიისად, საუნჯედ
სამეუფოთა და სავანედ სულთა ჩუქნთათჳს.-

ამათ ორთა ეტვირთათ ჯუარნი ქრისტესნი, აღთქმანი წმიდათა
წერილთანი და მადლნი ყოვლად-წმიდისა, რომელნი ერთი მე-
რისა უაღრეს და ერთბამად ყოვლისა უმაღლეს აწიან, და რომე-
ლთა სიტყვით და საქმით ყოველივე ქუჩაჲ კერძო ცისა და ზედა
კერძო ქუჩაჲსისა და მათ შორის ქმნილნი და დაბადებულნი ძლე-
ვად გამოაჩინნეს, და მიწიერნი კაცნი უაღრეს ანგელოსთა იზოვნეს,
რომელთა მოთხრობანი და ღუაწლნი იქმნებიან საგნად აწინდელი-
სა ჩუქნისა ამის სიტყვისა.

კეთილ-მსახურნო მსმენელნო! მაცხოვარძან ჩუწნძან იესო ქრისტემან გამორჩიუნა ორნი თავნი მოციქულნი პეტრე და პავლე. პირველი იყო მეთევზური ქალაქისაგან ბედსაიდინა და ძე იონასნი; ესე შეუდგა ქრისტესა ნადრობასა შინა თევზთასა ტბასა მას ზედა გენესარეთისასა, რომლისათჳს იტყუის მასარებელი: წარკედ, ზღუად და შთაგდე სამჭედური, და რომელი პირველად აღმოხდეს თევზი, აღილე და აღულე პირი მისი და ჳპოვო მას შორის სატირი (მათ. თავი 8, მუხ. კ8). აქა უფალი ჩუწნი ქრისტე, ძე ღუთისა და მაცხოვარი სოფლისა, ზღუად იტყოდა გონებასა უხჯულოთა ურიათასა, სოლო სამჭედურად მრავალსელოვნად სიტყუათა მოძღურებისათა თევზითა ჳსლუა მოსწავებდა, სოლო აღებითა პირისათა, თარგმანებასა მისსა განცხადებდა, და ჳპონითა მას შინა სატირისათა, სულიერად გულისსმის-ყოფასა მისსა იქადაგებდა, და ამას ჳყოფდა მოწოდებათა მით პეტრესითა მეთევზურთაგან. სოლო მერე იყო მეპატრაკე, ტომისაგან ბენიამენისა, და შუადლე, ზეცით გამობრწყინებითა მით და ზეგარდამოითა სმითა, აღირაცხა იგი ათორმეტთა მოციქულთათანა, რომელსა მეუთემან, ვითარცა სელოვანსა მეპატრაკესა წარმართნი სელთ-უხსნა, რათა შიშველნი ჳხულისაგან და მადლისა შეიმოსნენ ტყავითა მეწამულითა, სისხლისაგან და წყლისაგან სამეუთოსა შეღებულითა. ამათ ორთა ყოვლად-ადიდებულთა და ყოვლად-ქებულთა მოციქულთა და მქადაგებულთა ერწმუნნეს სულნი ყოვლისა სოფლისანი, რომელთა ახრვანად მოკლეს ყოველი ქუწყანა და ზღუა, და არა რიდეს ოავნი თჳსნი არცა რომელთაძე ტანჯუათა და ლელუათა სოფლისათა, და დაითმინეს ქრისტესთჳს ყოველნი ჳირნი და კნებანი, და თავს-იდკეს ყოველნი ღვაწლნი და გვემანი, შიშვილნი და წყურვილნი, შიშლოებანი და ყინელნი და მახთანაკე ეკედრებანი და შეურაცხე-

ბანი კაცთანი; და ესრეთ აღმოებვიდეს მათ შინა ცოდვისანი და დახთვის თხელი ღუთის მსახურებისა გულთა შინა კაცთასა. ესე რწი წინაუძღოდნენ სხუათა მოციქულთა და უმხურვალეს მათ და იუჟენ მადლსა მას შინა მოციქულებისასა, და თუძცა იუჟენ კაცად სახილველნი სოცითა, გარნაღა იუჟენ იგინი ანგელთათა შესწორებულნი გონებითა, და ესრეთ აღვსებულნი მადლითა, ბრწყინვიდნენ ნათლებრ, რომელთა თვთ ძეუფემან უწოდა ესრეთ: თ ქუჭნ სართნათელი სოფლისანი (მათ. თავ. ე. მუს. იდ). პეტრეს კლდესა საწმუნოებისასა, რომელსა ხიწმიდისათვის თვისსა ეწოდება ძედ ტრედისად და სანატრელად, — ეწმუნეს კლიტენი ზეცათა სასუფეველისანი; სოლო პაკლეს ჭურისა რჩეულსა და კვერთხსა განმამტკიცებელსა კაცთა უძლეუებისასა, კაცსა თრიად განსწავლულსა და განვრცელებულსა გონებითა ვიდრე მიწევნადმდე ცათა, რომელმან ვითარცა რბმან აღვსებულმან სადმოთითა მადლითა, განკლო მესამე სართული ცისა, — მიეცა ნიჭად სილვა იგი სამოთხისა და აღწევნა ვიდრე გამოუთქმელადმდე საუდრად ძეუფისა და სმენა მიუწითომელად კაცთა საიდუმლოთა მათ ზეცისათა.

ამათ რთთა ზეცისა ქალაქისა მოქალაქეთა, ეკკლესიისა ბრძენთა, და ძილოხოძოთა უძილოხოძოესთა, რიტორთა ურიტორესთა, მხედართა უახოვნესთა და ძლიერთა უძლიერესთა, დაუტეკეს ყოველნი სოფლისა საცთურნი და შეუდგნენ ქრისტესა, რომელთა ჭეუჭნ მოთმინებანი მართლმადიდებულთა მოწაფეთანი, მოღუწებანი მამათმთავართანი, სასოებანი მონაზონებათანი და მით გამაჩინეს თავნი თვისნი დამამშვიდებულად ყოვლისა სოფლისა, ზღუდედ ქრისტისანეთა და წინააღმდგომად ბარბაროსთა, მწვალებელნი დაადუმნეს, კნებანი მოაკვდინნეს, ლეგონნი ეშმაკთანი განსადნეს, ბომონხი ძეკერზეთანი დააქციეს და დაიმკვიდრეს ყოველივ

ზეცისა და ქრისტეანისა, ზეცისა წმინდებითა კლიტეთათა, ხელთ
ქრისტეანისა შეკვრად და განსხნად მიღებითა ხელმწიფებისთა, კითხ-
რცა მოკვითხრობს ხელმართლ მასწავლებელი მათე დღეს წარკითხულსა
ხასწავსა შინა: და მიგცნე შენ კლიტენი ხასწავებელ-
ლისა ცათახანი, და რომელი შეკვრა ქრისტეანისა ზედა,
გრუჯიელის იგი ცათა შინა. და რომელი განსხნა ქრისტე-
ანისა ზედა ხსნიელის იგი ცათა შინა (მათ. თავ. ივ,
მუხ. ით). — და ესრეთ მქონებელთა ზეგარდამო ხელმწიფებათა და
უფლებათა, მამათა მწრუნველთა, და მწყემსთა კეთილთა, მოძღვარ-
თა ლმობიერთა, და მასწავლებელთა სულიერთა, მკურნალთა ხელთ-
ვანთა და მოძღვარეთა ასოვანთა, განკაფუფელთა ქალაქთა შინა იწრო-
ებითა და შეურაცხებითა, საზურობილეთა შინა დღე და ღამე
ბრძოლებითა და მოქლენითა საკრკელითა და ჯაჭვებითა განლე-
ულთა, სიბრძნითა მით სულიერთა განმგებლობითა, შემდგომად
ამდღებისა მაცხოვრისა ჩუქნისა იესო ქრისტესსა ზეცად მიმართ,
კითხრცა მოკვინველისა, მოკლეს ყოველნი ქალაქნი და ხოფლები
ქადაგებითა ხასწავებისათა: პეტრემ ურიახტანს და ანტიოქიას, პონ-
ტოს და გალატიას, კაზადუკიას, ასიას და ბითუნიას; ხელთ ხა-
ლემ მარადის დღე და ღამე შრომითა იერუსალიმიდგან კიდრე
იღირიკიადმდე. და რთაჲე ამათ ქრისტეანეთა სიქადულთა და
მოწმუნეთა დიდებათა, რა მიაწიკეს დედად ქალაქად რომად, აქა
ბრძანებითა ხერონ კეისრისათა შეზურობილქმენს, რომელთა ერნი
ურიათანი და სიმრავლენი წარმართთანი უწყალოდ ჭსტემდნენ და
ბასრობდნენ, ჭყუჭდრიდნენ უხიროცხვად და ნერწყვიდნენ ხათლით
შემოხილეთა პირთა მათთა, ხელთ ესე ქრისტეს ქადაგნი მუუდროდ
და დაწინალებულად იყუნენ უმანკონი და მშვიდნი, და რაჲამს მო-
წია მათსედა ესა იგი ხაშინელი აღსრულებისა მათისა და გამოსდა
განხილება კეისრისაგან მათსედა, ჯუარცმა პეტრესი და თავის

მოკვეთა ჰაკლესი; მასინ განაშორებდნენ მათ ურთიერთს და ღუთა-
ებრივად შეუჭარებულნი იგი სვეტნი სოფლისანი, გოდებითა და ტირი-
ლითა აღივსებოდნენ, ურთიერთს განშორებისათვის, და რაჟამს
მტკლარმან მესრმლემან ჰსთქუა ჰაკლეს: წარიპყარ ქედი შენი, მასინ
ნეტარმან მოციქულმან, აღიხილნა თუალნი ზეტად მიმართ მამისა,
განმამტკიცებელისა მას და დაიბეჭდა სასწაული ჭყარისა შუბლსა
და მკერდსა, ჰსთქუა: „უფალა ჩემო იესო ქრისტე, ხელთა შენთა
შეკვედრებ სულსა ჩემსა,“ და შეუშინებელად და შეუჭმუსუნელად
თვით და არა იძულებით წარუპყარ ქედი თვისი და მიიღო გვირგვი-
ნი წამებისა. სოლო პეტრესთვის რა აღმართეს საწამებელი ძელი იგი
ჭყარისა, მან არა მიიღო მსგავსად მეუთვისა ჭყარცმად, არამედ
თავს დაქცევით დამოკიდებულაქმნა ძელსა მას ზედა მეგობარი
იგი ქრისტესი და მიიღო მანცა გვირგვინი წამებისა, და ესრეთ
ერთაჲვე ამით ღვთაებ ზიგ-პატროსანთა გვირგვინთა ქრისტესთა და
თავთა მოციქულთა, დაიძინეს უკუნისამდე დიდსა მას შინა უძობუ-
ცებულესსა ქალაქსა რომისსა, კთ-სა ივნისსა 18-სა წელსა მეგობარსა
ნერონ კეისრისსა.

და ესრეთ კეთილმსახურნო მსმენელნო! იერუსალიმი და რომ-
ი იქმნენ შეუჭარებულნი და შესწორებულნი მას დროსა შინა
ბოროტებით, ესე იგი: იერუსალიმსა ჭყარს აცუა უფალი ჩუწნი
იესო ქრისტე და რომმან მოსწყვიდნა მოციქულთა თავნი მქადაგე-
ბელნი თვისნი.

ეჭა! განგებულებათა შენთა უფალა! იერუსალიმი ჰგონებს მას,
რომელი ჭყარს აცუა და რომი დღესასწაულობს, რომელნი მოს-
წყვიდნეს და აღიდებდნენ მათ, — და ჩუწნცა ქრისტეს მოუჭარენო?
მოკედით — დღეს ქრისტესთვის წამებულთა მოციქულთა პეტრეს
და ჰაკლეს დღესასწაულსა ამას შინა, და ჩუწნცა შეუდგეთ ქრისტე-
სა, ცხოვრების-მომცემელსა ჩუწნსა და კვალისამებრ მათ მოციქულ-

თასა, მოვიდულოთ ყოველივე დიდება და ჰატივი წუთისა ოდენ
სოფლისა ამის, რომელიცა სიტყვისამებრ სოფლომონისა: ა მ ა ო ა რ ს,
და ვიდწვიდეთ საუკუნოადა ცხოვრებისათჳს, რომელითა მძლე-გეჴმ-
ნეთ მტერთა ჩუწნთა, სილულოთა და უსილაკთა, რათა კედრებითა
და მუხებითა წმიდათა მათ ქადაგებულთა ქრისტესთა, ღირს-გეჴ-
ნეს ჩუწნ უფალმან ღმერთმან შეუცვალებელად ჰყრობად მოღუა-
წებისა, მოძღუროებისა და ქადაგებისამებრ მათისა, მოხრობად ჩუწნ-
და მათ მიერი წყალობა, წინაჲე სავინელსა მას საყდარსა ქრის-
ტესსა, ღუთისა ჩუწნისასა, და გვეხმეს სანატრელი იგი ხმა უფ-
ლისა: მ ო ვ ე დ ი თ კ უ რ თ ხ ე უ ლ ნ ო მ ა მ ი ს ა ჩ ე მ ი ს ა ნ ო, და
დაიმკვიდრეთ განმზადებულთა ქუწნთჳს სასუფიკვი-
ლი დასახამიდგან სოფლისათ. ამინ.

ძღუდელი იროდიონ ელიოზიძე.

მოკლე დარეგება ახალ-დაქორწინებულთა მეუღლეთა.

აჴა, საყვარელო სულიერო შჯლო, დღეს თქუწნუდა აღსრუ-
ლდა წმიდა საიდუმლო ქორწინებისა, და მით მოგენიჭათ მადლი
ღუთისა, მაკურთხეველი თქუწნისა მეუღლეობითისა კავშირისა სა-
ხედ ქრისტეს სულიერისა კავშირისა ეკკლესიასთანა.-კავშირი ესე არა
კაცისაგან არს მოგონებული, არამედ თჳთ ღმერთმან განაწესა იგი

იანუარის 10-ს 1866-ს წელს, თქმული სოფლის ხოვლის
ეკკლესიაში.

დახაბამითგან. ესრეთ წმიდა დახადება მოგვითხრობს რომ ღმერთ-
მან შექმნა კაცი, — ქმარი და ცოლი და ისე დააკვირდა იგინი, რომ
ერთსულაობით და ერთგულაობით შეადგენენ ერთს ხორცსა,
როგორც გვარწმუნებენ სიტყუანი ესე ღმერთისა, წარმოთქმულნი
პირველისა კაცისაგან: დაუტევოს კაცმან მამა თჳსი და დედა თჳსი,
და შეეყოს ცოლსა თჳსსა, და იყუნენ ორნივე იგი ერთ ხორცს,
საიდუმლო ესე დიდ-არს. (შექმნ. 2, 24; ეფეს. 5, 31 და 32).

მაგრამ როგორც დიდია ესე საიდუმლო, სულიერნო შუღ-
ნო, ესე უნდა დაწკლილებით შეიტყოთ რაში მდგომარეობს თქუწნი
მეუღლეობითი ვადებულება ურთიერთისადმი, რომ განიერად
და ღმერთის მოხაწონად დათვასოთ კავშირი თქუწნი. მე, როგორც
თქუწნი სულიერი მამა გამცნებთ: რომ პირველად უნდა
იქონიოთ მეუღლეობითი სიუწარული და სტემადეთ ერთმანეთსა
ჯეროვანსა პატივსა; ამისთჳს რომ თქუწნი ახლა შეადგენთ ერთს
ხორცს, და ხართ ერთი მეორესი თანაშემწე, ერთგული თანამონა-
წილე და თანამგონობელი. მეორედ-ესე თქუწნი ღმერთისაგან ნაკუ-
რთხი მეუღლეობა მოითხოვს, რომ ამიერიდგან უნდა გქონდესთ
თქუწნი სახეში ზრუნუა კეთილად აღზრდისათჳს შუღთა თქუწნთა,
ოდესაც მოგცემსო თქუწნი ღმერთი მათ. მესამედ, უნდა აღა-
სრულებდეთ პირობასა ანუ აღთქმასა, რომელიც მიეცით დღეს
ერთმანეთსა წინაშე ღმერთისა და ეკკლესიისა. — ხოლო უკეთუ თქუწნი
არა დაიცვამთ მეუღლეობითსა კავშირსა, და არა იქმნებით ერთმან-
ერთის ერთგულნი, მაშინ თქუწნი განაწიხებთ სულსა წმიდასა, მესა-
მესა პირსა სამებისასა, რომლისა მადლი ამა ქორწინების საიდუ-
მლოსადმიერ მოვიდა თქუწნიგადა და იმყოფება თქუწნი შინა. —
სულიერნო შუღნო! ცხოვრება ჩუწნი, და ჩუწნთა წინაპართა ცხა-
დად გვიმტკიცებენ, რომ როდესაც ცოლქრმოებაში მოღალატობა
ყოფილას, მაშინ იმათ ერთი დღე არ უნახავთ კეთილი. — თქუწნი ამ

გვჭირს საქმედგან ყოვლად-ახსნიერძან ღმერთძან დაგიფაროთ!-ამის-
თვს შენ, კეთილ-მსახურო მონაო ღმერთისაო მინაილ, შეიუწარე
ცოლი ესე შენი, ვითარცა ქრისტემან შეიუწარა ეკკლესია, და თავი
თვსი მისცა მისთვის (ეფეს. 5, 25). ხოლო შენ, მხევალო ღმეთი-
საო სოფიო, ემორჩილებოდე ამა მეუღლესა შენსა; გახსოვდეს,
რომ ეს არის თავი და უძიურისი შენი ღმერთისაგან დადგინებული.
აჲ რას გვირძანებს საღმრთო წერილი: ცოლი თვსთა ქმართა
დაემორჩილებით ვითარცა უფალსა. რამეთუ ქმარი არს თავი ცო-
ლისა, ვითარცა ქრისტე თავი არს ეკკლესიისა (მუს. 22, 23). და
ესრეთ მოგუინოთ უფალძან მადლი თვსი განუმორებელი, მოგცეთ
ნიჭი კეთილად შულების აღზრდისა, და აკურთხოს თქუწნი მეუღ-
ლეობითი კავშირი, ვითარცა აკურთხა კავშირი აბრაამისა და სარკა-
სი, ისაკისა და რეკეკასი და სხუათა ყოველთა წმიდათა მეუღლე-
თა! ამინ.

მღუდელი გ. გ ა გ ს ა მ ე.

რომელნიმე ნაკუწნი წმიდისა იოანე ნათლის-მცე-
მელის ცხოვრებისაგან.

„იქადროდინა წმიდანა დიდებითა.“ (ფსალ. 138, 6.)

წმიდა ეკკლესია, დედა ქრისტეანეთა, ყოვლითა პატრიოთა და
დიდებითა გვირგვინისა-აჲყოფს წმიდასა დიდებულსა წინასწარმეტ-
ყუწლსა და წინამორბედსა უფლისასა იოანეს. კჳკითხოთ თავთა შო-
რის თვსთა: წმიდა ეკკლესია, პატრიკის-მცემელი ყოველთა წმიდათა

და უფლისა კეთილ-ხათნათა, — წაღსა-თჳს ნატრის და აქებს წმიდასა იოანე ნათლის-მცემელსა, და რომელითა განზრახვითა პატრიკ-ჭსტემს სხენე-ბასა მისსა უმეტეს სსწათა წმიდათა? ეკლესიას პატრიკსტემს და ნატრის იოანე ნათლის-მცემელსა: პირუჭლად წმიდისა ცხოვრებისა მისისა-თჳს; მეორედ გულის-მოდგინებითს სამსახურისათჳს მისისა, და მესამედ შეუწარებისა-თჳს ჭემძარიტებისა, რომელიცა აღბეჭდა მან თჳსითა სიკუდილითა. პატრიკსტემს სხენებასა მისსა ამა ჭარითა, წათამცა გვიჩუწნოს ჩუწნცა იგი გზაჲ, რომელითაცა იოანე ნათლის-მცემელი მიემთხვია საუკუნოსა ცხოვრებასა და დაუსრულებელსა ნეტარე-ბასა, წათამცა ჩუწნცა შეგვაერთოს მამისათანა ზეცათასა, და წათამცა განაღვიძოს ჩუწნ შორის მბადველობა სათნოებათა მიმართ მისთა. და ესრეთ განვიხილოთ მოკლედ რომელიმე ნაკუჭთნი წმიდის იოანეს ნათლის-მცემელის ცხოვრებისა, სამოდღაუჭებულად ჩუწნდა.

შობა წმიდისა იოანესა წინაუძღოდა ხორციელად შობასა მაცხოვრისა ჩუწნისა იესო ქრისტესსა, რომელითაცა დასდუმენ წინასწარმეტყუჭლებანი ძველისა აღთქმისა და განცხადენ ახლისა აღთქმისა ქადაგებანი. — ანგელოზმან გაბრიელ, წინაჲ მდგომარემან პირსა უფლისასა, სამღვთო-მოქმედებისა უამსა წინათ-მოუთხრა კეთილ-მსახურსა ძღუდეელს ზაქარიას შობისა-თჳს ესრეთისა მისა, რომელიცა განამზადებდა წინათჲე გზასა უფლისასა, და ცხადად ქადაგებდა სასუფეველსა ღმთისასა უდაბნოსა შინა. თუძცა ცოლი ზაქარიასი ელისაბედ იყო უნაყოფო, და ესრეთნი სიტყუნი ანგელოზისანი აღუჩნდენ მას განსაკვირველად, გარსა დასასჯელად ურწმუნოებისა დაედუმენ ზაქარიას ბავენი მისნი, და არღა წასამე იტყოდა პირითა თჳსითა მიერ უამითგან, დღედმდე შობისა წმი-დისა იოანესა; ხოლო მდეს იმჲა წმიდა იოანე, მამინ აღევგნეს ბავენიცა ზაქარიას, და აღიდებდა ღმერთსა შემოქმედსა თჳსსა ყოვ-

ღისა მის-თვს, რადცა ჰყო მას ზედა და უნაყოფოსა ცოლსა ზე-
და მისსა.

იოანე ნათლის-მცემელი იყო წმიდა თვით მუცლიდგანვე
დედისა თვისისა; ვინადგან იგი აღივსო სულითა წმიდითა და ჰქრ-
თებოდა სინარულით მუცელსა შინა დედისა თვისისას, რაჲმს მოი-
კითხა დედამან ღუთისამან დედაჲ მისი ელისაბედ; ამისთვს აქუნდა
მას სიწმიდე და უბიწოება ცხოვრებისა თვისისა, რომელ მშობელნი
მისნი იუვნენ მართალნი და ღუთის-ნათლნი, რომელნიცა იქცეო-
დნენ მცნებათა-ებრ უფლისა. — ხოლო თქუნს, ქრისტეანო! არა
უწყითა, რამეთუ წმიდისა თესლისაგან აღმოცენდების თვით ნაყოფ-
იცა კურთხეული? რომელ ესე სიტყუა თვით ნამდვილ და ჭეშმა-
რიტ არს, — ამას გვარწმუნებს ჩუნს თვით საკურველი კრთოდა იოანე-
ნი მუცელსა შინა დედისა თვისისას. — ჩუნს ვუწყით, რომელ იოანე
იშუა უნაყოფოთა მშობელთაგან მას ღრისა, ოღეს მშობელნი
მისნი იუვნენ სიბერისა წელთა შინა და არა აქუნდათლა შეძლებაჲ
ძულთ-ყოლისა; ამას გვარწმუნებს ჩუნს წინათ-მოთხრობა ანგელო-
სისა, რომელმანცა უამსა გამოცხადებისა თვისისას, სხუათა შორის
ჰქუა შეძრწუნებულსა ზაქარისს ნუგემ-საცემელად მისდა, რომელ-
ცე მისი იოანე „აღივსო სულითა წმიდითა მიერვე დედის
მუცლით მისით-გან“ (ლუკ. 1, 15).

სიტყუსა-მებრ ზეციურის მახარებელისა იოანე ნათლის-მცემელი იყო
წმიდა; — რადსათვს? ამის-თვს, რომელ ღმერთმან უჩუნსა მას საკუ-
თარსი მოწყალება თვისი. ნუ უკუნს-მეა ჩუნსდაცა მცირედ მოწყალე
არს უფალი? არა! უფალი ჩუნს უღირსთადმი-ცა არს მოწყალე.
შესაძლო-არს თქმად, რომელ წმიდა იოანე იშუა სიწმიდით. ვინაჲ-
დგან ჰუვნდნენ მას უბიწონი მშობელნი, და კურთხეულ-იყო სული-
საგან წმიდისა თვით შობასა შინა მისსა. — თუძცა ჩუნს ვიმბობით
ცოდუათა შინა, — გარსა წმიდითა ნათლისდებითა, სიტყუსაებრ მოცი-

ქულისა ჰაკლესა, განვიბანებით და განვიწმინდებით სულისა-მიერ
წმიდისა „ყოველთაგან ბიწთა სულისა და სოცრთა.“ (ა კორინ.
კ, ია). აქედგან ცხადად ხჩანს, რომელ ჩუწნი სულიერიცა შობაჲ
მიემსგავსების შობასა წმიდისა იოანე ნათლის-მცემელისასა; გარნა
ნეტარ-ვიქმნებით ჩუწნცა, უკეთუ მიკებაძებით ცხოვრებითაცა ჩუწ-
ნითა წმიდასა ცხოვრებასა მისსა.

იშუა რა ესრეთ წმიდად იოანე ნათლის-მცემელი, -მას წინათვე
ჟერ-უხნდა, რათამცა განეტარებინა ცხოვრება თჳსი უბიწონსა და
გულის-მოდგინებოთსა სამსახურსა შინა.

მასარებელი ლუკა გვასწავებს, რომელ „ერმა იგი, ესე იგი,
იოანე“ აღარძნდებოდა და განმტკიცებოდა სულითა და იყო
„უდაბნოს ვიდრე გამოცხადებადმდე მისსა ისრაილისა მიმართ“
(ლუკ. ა, მთ). ესე იგი აღზრდისა-თანა სხეულისა ძალთასა წმი-
დისა იოანესა შორის წარმატებულ-იქმნებოდნენ და განმტკიცდუ-
ბოდნენ თჳთ ძალნიცა სულიერი, და გამოზრწუნდებოდნენ გულ-
სა და გონებასა შინა მისსა მხოლოდ საღმრთო-მოქმედებისა სული-
სა წმიდისა. ესე წმიდა ერმა, მსგავსად ერმისა იესოსა „აღარძ-
ნდებოდა და განმტკიცებოდა სულითა, და განიხვენებდა მას ზე-
„და სული ღმთისა, სული სიბრძნისა და გულისსმის-ყოფისა, სუ-
„ლი განზრახვისა და ძლიერებისა, სული მეცნიერებისა და ღმთის-
მსახურებისა.“ (ისაია. ია, ბ, გ). გარნა ვჭკითხოთ თავთა შორის
თჳსთა: რაჲ შეეწეოდა წმიდასა იოანეს სულიერისა აღარძინებისა-
თანა? შეეწეოდა მას ესრეთსა შინა თჳთ მკაცრი ცხოვრება და მარსუ-
ლობა მისი. — ვიტყუჳ მე, მკაცრი ცხოვრება მისი, — ამისთჳს, რომელ
იგი იყო მხოლოდ უდაბნოსა და განემოტებოდა ყოვლისა აძბობე-
ბისაგან სილულისა აძიხ სოფლისა, სიმშკენიერისა მისისა და ყოვე-
ლთა ცთუნებათაგან მისთა, რათამცა ესრეთის განმხოლოებითა და
განდგომილითა ცხოვრებითა განეტარებინა თავი თჳსი გულის-მოდგი-

ნებითსა ლოცუასა და უბნობასა შინა ღუთისა-თანა, როლისა-გამო
შეისწავა სიბრძნე ღუთისა და აღიკხო გამოუთქმელითა სისარული-
თა, ვითარცა სოფელსა არა-ძალ-უძნ გამოხატუად; და ეგრეთუწ
მარსულობა, ანუ აღვირ-სხმა, ვითარცა სხეულისა, ეკ სახედვე საგრ-
ძნობელთაცა მისთა, ამისთვის, რომელ იგი სჭამდა მხოლოდ უსია-
მოკნობსა საჭმელსა, ესე იგი ძვალსა და თაფლსა კელურსა, და იმო-
სებოდა მხოლოდ აქლემისა თმითა, და შემოირტყამდა სარტყელსა
ტყავისასა წელსა თვისსა ზედა.

ამ სახით წმიდათ მყოფისა იოანეს-თვის წინათვე განმზადებულ-იყო,
რათამცა მას გულის-მოდგინებით განეტარებინა სამსახური თვისი;
იოანემ წინათვე იცოდა, რომელ იგი განმზადებულ-იყო უფლისა-
გან მსახურებად წინასწარმეტყუწლობისათვის, იცოდა, ვინაოდეს
წინათვე ახარა ანგელოსმან უფლისამან ძამისა მისსა ზაქარიას
„ვითარმედ ძე მისი იოანე პირველად განვიდეს წინაშე მაცხოვრისა
„სულისა და ძალითა ილიასითა მოქცევად გულნი ძამათანი შულ-
„თა მიძარტ და ურჩნი გონებითა მარტალთათა განმზადებად უფ-
ლისა ერი მომზადებულნი.“ (ლოკ. ა, იზ, მ). ესევე წინათ ჭსო-
ქუა თვით ძამამანცა მისმან სულისა-მიერ წმიდისა: „და შენ ურძაო
წინასწარმეტყუწ მადლის იწოდო, რამეთუ „წარსმდუწ შენ წინა-
შე პირსა უფლისასა განმზადებად გზათა მისთა.“ იცოდა — და
სრულიადითა მინდობილობითა ნებასა-ზედა ღუთისასა, მოელოდა
უფლისაგან მიწოდებასა. ხოლო, რდეს უფალმან მიუწოდა მას,
მაშინ იგი არ ეწინააღმდეგა ხმასა მისსა, არ შეშინდა ახლისა ამის
მიწოდებისათვის საძნელისა და საშიშროისაგან, არამედ ვითარცა
მოხარულმან მსედარმან ახოვანად განგლო იწო გზა უფლის სამსა-
ხურძისა, რომელიცა მდგომარე ბდა წინასწარმეტყუწლობასა შინა
ღუთისა მადლისასა; ხოლო მოკალოება წინასწარმეტყუწლისა არს
იგი, რათამცა გამოუცხადოს ერსა დაოვარული ხიყუარული ღუთისა

და ახწავოს წმიდად ცხოვრებისა-თჳს. წმიდა იოანე ნათლის-მცემელი იყო წარგზავნილ ღუთისა-მიერ ხარებად ერისა, რომელ ხახუფუკელი ღუთისა ახლოს-არს, — რომელ შემდგომად მისსა მოკვას თჳთ მეუფე მისი, და რომელ ერი ვალდებულ-არს განმზადებად ღირსებით მიღებისა-თჳს ესრეთისა მეუფისა. ესრეთმან ქადაგებამან იოანესმან და გულის-მოდგინებითმან სამსახურმან მისმან შთაუთხრა ერსა ესრეთი სიუწარული ხარწმუნოებისა, რომელ ურიცხვ სიმრავლე ერისა მოვიდოდა მისდა, ითხოვდა მისგან მიტოვებასა ცოდვასა და ნათელ-იღებდნენ მისგან, ვითარცა მოგუითხრობს ისტორია წმიდისა ხახარებისა:“ და განვიდოდა მისსა ყოველი „სოფლები ურიასტანისა და იერუსალიმელნი, და ნათელ-იღებდნენ „მის-გან ყოველნი იორდანესა ძდინარესა, და აღუარებდეს ცოდვა-„თა მათთა“ (მარკ. 5, 1). ესრეთ შეიყვარა ერმან იოანე, რომელ მის-თჳს „განიზრახვიდეს გულთა თჳსთა და იტყოდეს ნუ უკუწი იგი არს ქრისტე“ (ლუკ. 6, 19). გარსა ამ გუწარს განზრახვამიტა იოანემ უჩვენა ერსა მას სიმძვიდე თჳსი და ზეციური დიდებად სულისა თჳსისა, და ჳრქჳს მათდა მიძართ, რომელ იგი არა-არს ქრისტე, ვითარცა იტყვის მახარებელი: „აღიარა და არა უარ-ჳყო, „აღიარა ვითარმედ მე არა ვარ ქრისტე“ — (იოან. 5, 3). ხოლო დეს ჳსცნა ესრეთი უკანონოდ გამახატული ჳზრი ერისა მის-თჳს, მაშინ იოანე ეტყოდა მათ მესხიისა-თჳს, და დასახრულ ყოველთა მათ, რომელნიცა მოელოდნენ გამოსხნასა, უჩუწნნა ჰიქდა-ჰიქ თითითა თჳსითა და ჳრქჳს მათდა მიძართ: „აჳა ვრავი ღუთისა, აღმხმელი ცოდუათა სოფლისათა“ (იოან. 5, 30).

დასახრულ, ჰატვი-ჳსცემს წმიდა ეკლესიას იოანე ნათლის-მცემელსა ჳკმძარტების შეყვარებისა-თჳს. — განვლო თჳსი სამსახური და უჩუწნა რა სოფელსა თითითა თჳსითა ვრავი ღუთისა, აღმხმელი ცოდუათა სოფლისა, — მსწრათელად თჳთცა შეიქმნა ვრავად ღუთი-

სა „და წარუდგინა თავი თუხი. სიტყუხა-ებრ მოციქულისა, „მსხვერ-
პლად ცხოველად წმიდად, ხათინოდ ღუთისა“ (რომაელ.
იბ, ა). ჭეშმარიტებისა შეუვარებად და ჭხულისა ღუთისა სიწმი-
დით და გულს-მოდგინებით აღსრულებად განაღვიძეს იგი, რათამცა
მხნედ აღჭურვილ იყო წინაშე უხუცესობას მოაპრისა და მიეღო მას
ყოველად-უბრწყინკალესი გუგუნი მოწამეობისა. — იროდომ, მხილებუ-
ლად წმიდისა იოანეს-მიერ უხუცესობითისა მეუღლეობისა-თუხ
„და ყოვლისა მისთუხ, რომელი ქმნა ბოროტი“—(ლუკ. გ, ით).
შესვა იოანე საზურობილესა შინა, და თხოვისა-გამო ბიწიერისა ასუ-
ლისა თუხისა, უბრძანა მოკვეთად თავი მისი, რომლითაცა აღსულ-
და ცხოვრება დიდისა წინასწარმეტყუელისა წინამორბედისა და
ნათლის-მცემელისა იოანესი.

და ესრეთ, ქრისტეანო! წმიდა იოანე ნათლის-მცემელი იყო
ჩუწნ ყოველთა-თუხ სახე მაგალითისა, ხოლო განსაკუთრებით ჭეშმა-
რიტების მომთხრობელთა-თუხ, რომლისა-თუხცა ვაღდებულ-ვართ
არ დავსოგოთ ცხოვრებადცა ჩუწნი. შევიუწაროთ ჩუწნცა ჭეშმა-
რიტება და სიმართლე; განვატაროთ ცხოვრება ჩუწნი გულსმოდგი-
ნებითსა სამსახურსა შინა; ვიუვნეთ ყოველსა შინა წმიდანი და
უბიწონი; აღვასრულებდეთ ყოველითა სიწმიდითა ჭხულისა ღუთისა-
სა; განვდევნოთ ჩუწნგან ყოველი ბოროტება და აძაოება მსწრა-
ფელ-წარმავალისა აძის სოფლისა; მოვიძულეთ უხუცესობა და სიც-
რეე, რათა არა შევიდეთ განსაცდელსა შინა; დავხრგუნოთ სხეუ-
ლი ჩუწნი; აღვირ-ვასხათ ენასა და ყოველსა საგრძნობელსა ჩუწნსა;
დავპოვოთ ყოველთუხ ღუთივ სათნონი საქმენი; განვიძოროთ ჩუწნ-
გან ღელვანი აძის სოფლისანი, რათამცა განვიხვენოთ უდაბნოსა
ზედა ხულისა ჩუწნისასა და მივემთხვივნეთ ზეციერსა სავანესა.

ხოლო პატივად წმიდისა იოანესა ესრეთ ვიტყოდეთ ერთად
წმიდისა ეკლესიისა-თანა: და შენ „ჟი ყოველად პატიოხანო წინას-

„წარმეტყუწლო და წინამორბედო ქრისტესო იოანე! გვრიტო
„წმიდაო უდაბნოს მოყუწყო, ღუთივ-საყუწყოლო მერცხალო
„ტკბილად მხმობაყო, იადონო სიმა-მუწწნიერო, მეგობარო სიძისა
„ძის უკვდავისა — მეგობარ სარწმუნო და მონა გულითად მეწწწ
„ხწწ ქრისტეს ღუთისა ხწწნისა, რამეთუ ძისა შუწწნის უოკელი
„დიდება, პატრიკი და თაყვანის-ცემა, თანა-მამით და სულთ წმიდი-
„თურთ. აწ და ძაწადის და უკუწითი უკუწისამდე! ამინ! —

მღუდელი იოელ სატიკი.

წმიდა მღუდელ-მოწამე ევსევო, სამუსატელ ეპისკო-
პოსი. (*)

ჩიცხვთა შორის მრავალ-გუწართა წმიდათა, რომელთა-შიერ
განამტკიცა ღმერთის ჭეშმარიტი სარწმუნოება ქუწყანასა ზედა,
ფრიად შესანიშნავნი და ღირს-პატრიკ-ცემულნი არიან მოწამენი და
ადმსარებულნი ქრისტესნი. ადვილია თქმა: მე მიუწარს ღმერთი
ყოვლითა გულთა და ყოვლითა გონებითა, ანუ: მე ვარ ჭეშმარი-
ტი ქრისტეიანე და ღუთის-მსახური; მაგრამ დათმენა ამისთვის ყო-
ველ-გვართა ჭირთა და იწროებათა, მწუხარებათა და სულთქმათა
ვიდრე სიკუდილადმდე — ძნელია და საშინელი ადამიანის სუსტი
ბუნებისათვის, — ხოლო ესე ყოველნი მხნედ და ახრუნად დაითმი-

(*) ხსენება მისი 22 ივნისს.

ნეს წმიდათა მოწამეთა ვიდრე დასხნადმდე ძალთა და მძლავრთა
სილულთა და უსილავთა მტერთასა. ამისთვის სიუჭარული და ჰატივის-
ტემა ძველთა ქრისტიანეთა წმიდათა მოწამეთადმი იყო თრიად
ცხოველი და მსურვალე: იგინი ისწავდენ მიბაძვად მათდა უკეთუ
საქმით არა, აზრით და გონებით მაინცა, და ესრეთ მონაწილე
ექმნებოდენ მათ დიდებასა და ჰატივსა შინა სარწმუნოებისა და
კეთილმსახურებისა.

დასაცუჭლად და განსაცხოველად ქრისტიანეთა შორის ესრე-
თისა გრძნობისა და სიუჭარულისა, ჰატივისა და ყურადღებისა
მოწამეთადმი, იგინი დიდის კრძალულებით მეცადინეობდენ ცნობასა
მათისა ღმრისა და მოწამეობისასა. ესრეთსა ისტორიულსა თხზუ-
ლებასა აქუნდა ღირსება და მნიშვნელობა თითქმის მსგავსი საღმრ-
თოებსა წერილისა. ესე ისილგება მისგან, რომ შემდგომად საღმრ-
თო წერილის წაკითხვისა ყოველთვს წარიგითსებოდენ ძველად
ეკლესიაში, ღმრთისმსახურების დროს, მოთხრობანი წმიდათა მოწა-
მეთათვის; ამისმიერ განმსწკდებოდენ ქრისტიანენი სარწმუნოების
და მოწამეობის ღმრისა შინა, და თვნიერ ამისა საღმრთო წერი-
ლის ძალი მრავალთა ესწმნებოდეს საეკლესიოდ და აღუსრულებელად.

არ გეგონოს, საუჭარულო მკითხველო, ვითომც შეკრება ამ
გვარის ცნობისა ანუ მოთხრობისა წმ. მოწამეთათვის ისე ადვი-
ლია, როგორც გვედვილება ჩუქს ახლა წაკითხვას ამისა; ნურც
იმას იფიქრებ, ვითომც ძველნი ქრისტიანენი ისე უკულისსმოთ
კითხულობდენ და ისმენდენ ამგვარსა სანატრელსა და სახერგე-
ბლასა მოთხრობასა, როგორც უკულისსმოთ და უსიამოვნოთ
კითხულობენ და ისმენენ მრავალნი ამ განათლებულის საუკუნეს
ქრისტიანენი ამგვარსა და სსუხსაცა საღმრთოსა და სასუფიეროსა
წიგნსა და თხზულებასა! არა, როგორც მიღება მოწამეობისა გვირ-
გვინისა ითხოვს სრულსა უარისყოფასა თავისა თვისისა და შეწი-

რვასაც ცხროვებისას ღმერთისადმი, ეგრეთვე თავის გვარად ითხოვდა ამას ყოველსა ნამდვილი აღწერა და ცნობის შეკრება მოწამეთათვის. მაგრამ დაუტევოთ ჩუქნი ისტორიული განხილვა ამისა, და ვახსენოთ მოკლედ ცხროვება და მოწამეობა ერთისა ძველისა წმიდისა მოწამეთაგანისა ეს არის წმიდა ევსევგი, სამუსხატელ ეპისკოპოსი და ძღუდელომოწამე, თანამოსახელე და სულიერი მოფარველი ჩუქნისა მწუქმსთამთავრისა.

წმიდა ევსევგი სცხროვებდა მეოთხე საუკუნეში შემდგომად ქრისტეს შობისა, და იყო ეპისკოპოსად სამუსხატის ქალაქისა, რომელიცა იმყოფებოდა ასურეთის (სირიის) პატრიარქის მმართველობისა ქუჩში. ამ დროს იყო გასშირებული ყოველსა საქრისტიანოში — აღმოსავლეთში და დასავლეთში — არიოზის მწვალებლობა; და სხუათა შორის წმ. ევსევგიც აღმოჩნდა ერთი მტკიცედ მტკვლთაგანი ჭეშმარიტისა მართლმადიდებლობისა, თუძცა მრავალთა ძღუდელომთავართა მიიღეს მასში არიანობა, ზოგმა ქუჩნიერის წარმავალის დიდებისათვის, და ზოგმა შიშისათვის მეფეთა და მთავართა: ამისთვის რომ შემდგომად წმ. დიდისა კონსტანტინესა, მრავალთა მათგანთა მიიღეს ჭსწავლა არიოზისა და დახსტიკად ხდევნიდენ ჭეშმარიტის ქრისტიანობის (მართლმადიდებლობის) აღმსარებელთა. პირველი ღვაწლი მართლმადიდებლობისათვის აღმოაჩინა წმ. ევსევგიმ შემდგომი გარემოებით: მას ჭქონდა იმდენი ძლევა და პატრივი იმ ქუჩნიანაში, რომ მისი რჩევით და შეგონებით დაიდგინა ასურეთის პატრიარქად წმ. მელეტი, კაცი თურიად ბრძენი, კეთილმსახური და ჭეშმარიტი მართლმადიდებელი. ამის აღმოჩენვა პატრიარქად თვით არიანობთაც იამათ და მოაწერეს ხელი აღმოჩენვის საბუთზედ (აკტზედ), — ეგონათ რომ მელეტი დაიჭერდა იმათ მხარეს; მაგრამ როდესაც გაიგეს მელეტის მტკიცე მართლმადიდებლობა, შეგონეს ესე იმპერატორს და

გამოცხადეს პატრიარქობისაგან, და ზემოხსენებული აღმორჩევის საბუთი, არიანობისაგან ხელმოწერილი, დარჩა ეკსეკის. არიანობებს უნდოდათ შოვნა ამისი, რადგან ეს ცხადად ამხილებდა მათს უსამართლობას შესახებულად მელეტისა; მაგრამ წმ. ეკსეკიმ არსებით არ დაანება მათ ეს საბუთი, და წინააღმდეგა თვით იმპერატორის ბრძანებასა, რომელსაცა თვითად გაუკვირდა, და კიდევ მოეწონა სიმტკიცე და გაბედულობა ეკსეკისა. მაგრამ ამიერითვის უოკელნი არიანობნი — ქალნი და კაცნი, დიდნი და მცირენი — შეიქმნენ დაუცხრომელნი მტერნი წმ. ეკსეკისა, რომელთაგანცა კიდევ მიიღო მან გვირგვინი მოწამეობისა.

როდესაც, შედგომად კონსტანტისა, მიიღო იმპერატორობა ღმთიუგანდგომილმან იულიანემ, და შინაგანსა მტერობასა მართლმადიდებლობისასა მოემატა მტერობა და დევნულობა გარეგანი — წარმართთაგან: მამინ ბერნი ადგილები და ქალაქები მართლმადიდებულთანი დაშთენ უძღუდლოთ და უკუბრუნდნოთ: წარმართნი სდებნიდენ და ჭხრდენ უფრო სამღუდლო ზიერთა. ამ საშინელს დროს წმ. ეკსეკიმ დაჭირა დროებით ეპისკოპოსობა თვისი წარმართთაგან: განიძარცვა სამღუდლოთმთავრო ტანისამოსი და შეიმოსა სამოსელი სამსედრო, და ამ სასით მიმოვიდა პალესტინის, ასურეთის და ფინიკიის ქუჩებნი, — სადაცა განამტკიცებდა ქრისტიანეთს და ნუგუმსტემა მათ მწუხარებასა შინა, და საჭიროებისაებრ ხელდასხმიდა მღუდლოთს და ეპისკოპოსთა, მართლმადიდებელის საწმუნოების აღმსარებელთა. როდეს წარწყმდა ბოროტი იულიანე და ნაცულად მისა დაიდგინა იმპერატორად ქრისტესმოყუარე იოკინიანე, მამინ ეკსეკი მოიქცა თავის ეპარხიადვე, და შეაგონა პატრიარქსა მელეტის მოხდენა ადგილობრითის კრებისა, რომლისა გარდაწყვეტილებას საწმუნოებისათვის დაემოწმიდნენ. თუძცა დროებით, თვით არიანობნიცა, რომელთაცა ეძინოდათ წმ. მელეტ-

ტისა, ეკსეკისა და თვთ მართლმადიდებელის იმპერატორისა
შემდგომ ამისა მიიციულა კეთილმოწყობენ იმპერატორი იო-
ვიანე და სულწინფობა მიიღო ვალენტიმ, ხასტიკმა არიანოსმა.
განისარეს მით არიანოსთა: მათითა ბოროტმოქმედებითა განიდე-
ვნენ მრავალნი მღუდელნი და მღუდელთათაჲრნი ადგილთა და
უკვლესებთაგან თხსთა ექსორიად შორისქეზესებთა შინა. მოვიდა
ეგრეთვე მაშინ იმპერატორის უქაზი სამუსატის ქალაქშიადა განაგზავ-
ნულად წმ. ეკსეკისა ფრავიას შინა, რომესაც მოისმინა ამ უქა-
ზის ძალი იმპერატორის კაცისაგან, წმ. ეკსეკიმ განიზრახა გულ-
ში ფარულად განგლა ქალაქისაგან ღამით, რათაძცა არა მოხდენილ-
იყო შიგითი შორის მოყურულთა მისთა მართლმადიდებელთა და
არიანოსთა განდეგინისათჳს მისისა. ეს განზრახუა განუცხადა მან
ერთსა ერთგულსა შინა-მოხამსასურესა თხსსა, და წამოიყვანა რა-
იგი, გამოვიდა ღამით ფარულად სავისკოპოსო ხასლითგან და
მოვიდა ეფრატის მდინარეს პარს, რომელი მომდინარეობს მასლო-
ბლად მის ქალაქისა. აქ ჩაჯდა ის ნავში და იარა მთელი ღამე
წყლით, და დილით მოვიდა ზეგემის ქალაქში. სტნეს რა ესე
სამუსატის მცხოვრებთა — მართლმადიდებელთა, მწუსარე იქმნენ
ფრად განშორებისათჳს ერთისა მწეემსმთავრისა, და რომესაც
განაცხადა ერთმან ქალაქის მცხოვრებთაგანმან, რომ მან ისილა წმ.
ეკსეკი წარმავალი ღამით აღნიშნულს ქალაქში, მაშინ მსწრათულ შეი-
კრიბნენ მრავალნი მართლმადიდებელნი და წარვიდნენ მდინარითა
ეფრატით ქალაქად ზეგემად წმ. ეკსეკისამით, ხადაცა ჳპოვეს
იგი. მათ ისმარეს ყოველი ღონისძიება: კედრება, ცრემლი, ძალი
და სიყვარული — წარმოსაყვანად მისა ენარსიადვე; მაგრამ წმ. მწეემსთ-
მთავარმან მოაგონა მათ სიტყუა მოციქულისა, რომელი ბრძანებს
დამორჩილებასა ღუთისადიერ დადგინებულთა სულწინფობა-
თა, და ბრძანა, რომ შეუძლებელია მათის თხოვნის აღხრულება,

კითარცა ხელმწიფის წინააღმდეგისა. მეტყე მიიღო მათგან ცოტა-
ოდენი ძვენი, ჳ დალოცნა იგინი, ჳ აკურთხნა, და წარვიდა გზად
თვხად უმორებსად — ფრეკიად. სოლო სცნა რა აოსრებს ამ ექსორიობის
ადგილისა თვხისა -- ფრეკიისა ბარბაროსთაგან, დაშთა იგი ისტ-
რას შინა, სადაცა სცხოვრებდა სიკუდილადმდე ვალენტ იმპერა-
ტორისა.

დროსა მას ეპსკვის განმორებისასა სამუსატის ეპარსიითგან,
დაიბურეს საკათედრო ეკკლესია მისი და სსუნიცა ყოველნი ეკკლე-
სიები არიანოსთა და მათთა მღჳდელთა და მღჳდელთაჲთაჲკართა;
და კინადგან მართლ-მადიდებელთა არა მიიღეს იგინი და არცა
მისცეს მათ შესაფერი წოდებისა მათისა პატრიის-ცემსა, ამისთვის
მოხდა საძინელი განსეთქილება მწყემსთა და მრევლთა შორის.
რძეტეს ყოველთა არიანოსთა წარქმაცებოდა უკეთურებასა შინა
ეპისკოპოსი მათი — ლუკი, კაცი მრისხანე, გულ-ფიცხელი, დაუფი-
ქრებელი, განუსჯელი და ყოვლითურთ ბოროტისა ზნისა, რად-
სათვის მიიღო მან ღჳთის-მოყურეთა ქრისტიანთაგან შესაფერიცა
ჯილდო — უპატოება: არათუ ჳსაკოვანნი, არამედ თვთ ყრმანიცა
დახტინოდენ მას და ლანძვიდენ პირში. სსუნათა შორის განრისხე-
ბულმა ლუკიმ განაგდო ეკკლესიით თვხითგან სომხითად ნათესავი
წმ. ეპსკვისა მღჳდელი ანტოქ, კაცი მართალი, მეცნიერი და
ყოვლითურთ კეთილ-მსახური. ამ გარემოებამ დიდად შეაწუსა ყო-
ველნი კეთილ-მოწყმუნენი სამუსატელნი.

შემდგომად ბოროტად აღსრულებისა ვალენტისა მიიღო
თვთ-მპყრობელობა აღმოსავლეთის ქრსტენებში კეთილ-მოწყმუნებან
გრეციანემ, რომელმანცა მსწრაფლად მიანიჭა მშვიდობა ეკკლე-
სიასა. ბრძანებითა მისითა განთავისუფლდენ საზყრობილეთაგან და-
მოქცენი ექსორიობითგან ადგილად თვხად ყოველნი სამღჳდელო-
ნი და საყრონი მართლ-მადიდებელნი. ამათ შორის მოქცეულნი მ

ნენ — ზატრიარქი მელეტი ანტიოქიად, ეკსეკი სამუხატად, მღუდელი ანტიოქ თავის ეკლესიად და სს... ამ ცვლილებამ განახარა ქრისტიანენი მართლმადიდებელნი და შეარცხვინა არიანონნი. ამ დროს წმ. ეკსეკიმ მიწურ სული მხნედ ეკლესიის მმართველობასა. დასხნა ხელნი მღუდელთა და დიაკონთა და ნებითა ზატრიარქისათა, აღმოარჩია ეპისკოპოსნი ზოგიერთისა ქალაქებისათჳს. ესრეთ დადგენილჳქმნენ ეპისკოპოსნი ბერისს, იერაპოლსს, ხალკიდასს, კზროსს და ედესსა შინა. უკანასკნელ აღმოარჩია მან ეპისკოპოსი დოლიქინისათჳს, რომელი იყო ქალაქი მცირე მანლობლად ეფრატისა. რადგან ქალაქი ესე იყო მამინ აღსებული არიანონთაგან, ამისთჳს წმ. ეკსეკიმ ინება წასვლას მუნ ახალნაკურთხისა ეპისკოპოსისა თანა, რათამცა განწმიდოს ის ქალაქი არიანონთაგან და დაადგინოს მართლმადიდებელი ეპისკოპოსი. მაგრამ როდესაც შევიდა ქალაქში, ერთმა ბოროტმა არიანონის დედაკაცმა დასცა მან თავში სხლითგან მძიმე თიხის ჭურჭელი, რაჲსაგამო წმ. ეკსეკი განდა ავით და მცირე დროების განმკალაობაში კიდევ მიიტყალა. უწინარეს სიკუდილისა ხულგრძელმა მღუდელმთავარმა შეეკედრა მისთანა მყოფთა, რათამცა არა ავნონ არა რაჲ მისს მრძკულელს ბოროტს დადაკაცს. ამით და თავის წმიდა ცხოვრებით მიზამა მან უფალსა ჩუწნსა, რომელი ილოცვიდა ჯუარსა ზედა მტერთა თჳსთათჳს. ესრეთ აღესრულა დიდი სათნო ღუთისა წმ. ეკსეკი სულთაგან არიანონთა ჭეშმარიტისა სარწმუნოებისათჳს ღუთისა. წმ. სსეული მისი მისვენებულჳქმნა სამუხატად და დამარხულ დიდითა ზატრიკითა, ტირილითა და გოდებითა ყოველთა მართლმადიდებელთათა.

აწ გუდისსმაჴყავ, მკითხველო! უკეთუ სჳქებელარს და ზატრიკსაცემელ მდაბაღიცა კაცი, კეთილმსახურებით შემკული და მოწამეობის გვირგვინის მიძღები: რაოდენ უფრო უდიდებულეს და უზატრიკ-

ცემულეს არს ეხრეთი მწყემსთამთავარი და სულიერი წინამძღუარი!
კეთილ-არს ხარისხი და პატივსაცემელ, გარნა უკეთილეს არს და უპა-
ტივ-ცემულეს შესაფერი მათდა ცხლურება!

მღ. გ. ხ ე ლ ი ძ ე.

განხილვა უ. ნ. მთვარელოვის კრიტიკისა, შესახებ
სტატიისა ჩუქნი მღუდლების უზრუნველობაზედ. (საქ. სასულ.
მასარ. 1866 წელი მარტის წიგნი.)

საქართველოს სასულიერო მასწავლებლის მარტის წიგნში წაგა-
კითხეთ, რომ ამ განათლებულს მეცნიერებს საუკუნეში კიდევ
გამოჩენილა ვიღაც უ. მთვარელოვი, რომელიც ნაცუდად შთა-
გონებისა და დარბილებისა, ყოვლის ღონისძიებით უმტკიცებს
მმ. საქართველოს მღუდლებს, რომ მათ სასოფლო სასწავლებ-
ლების გასსნა არ შეუძლიანთ ვინემდის მთავრობა საკმაო ჯამაგირს
არ დაუნიშნავს. თვნიერ ამისა, საუბედუროდ ჩუქნდა, ის ამასაც
გვიქადებს, რომ ის შკოლები, რომელნიც არიან ესლა განსსნილნი,
უთუოდ დაისშებიანო, თუ ჯამაგირი არ მიეტა მღუდლებსაო.

ამ სტატიისზედ ჩუქნი არ გვინდოდა გვეთქუა რა, რადგანაც
ყოველს კეთილ-გონიერს მკითხულს ადვილათ შეუძლიან დააფასონ
მისი ღირსება და მნიშვნელობა ახლანდელი ჩუქნი მდაბალი ხალ-
ხის მდგომარეობისათვის; მაგრამ რადგან ეს კრიტიკა არის დიდად

სავნებელი უზრუნველ მღუდლებისათვის, რომლებიც უკველია სისარულით იტყვიან: „ბრა! გაუმართლდით თუ არა?! ავი გეუბნებოდით, უ. ი, რომ შკოლების გახსნა ჩუწნი საქმე არ არისო? (1) და ამ გუჯრად ჩუწნგან განღვიბუღნი მღუდლები, კიდევ ძილს მიეცემიან; ამისთვის არ შეიძლება არ გვეთქუა რჩილდე სიტყუა უ.მ. კრიტიკაზედ, დასანასკად მისი ღიწხებისა, მნიშუნელობისა და ვნებისა.

თავის კრიტიკის შესავალში უ. ნ. მთვარელი იხრეთს კეთილ-მზრუნველს, რომელიც რჩევით და დარბილებით, ანუ საქმით და ყოფაქცევით შთავგონებს საზოგადოებას რამე საჭიროს და სასარგებლოს და მოაცილებს მას ბოროტს და უსარგებლო საქმეს, — ადარებს მხესა, და აძლევს მას იმ ღიწხებას და მნიშუნელობას, როგორც მხეს აქუხს სილული ქუწყნისათვის. ის ამბობს: „ამისთანა პირს საზოგადოება გერასტრით გერ გადაუხდის მაგიერს ანუ ჟეროვანს მადლობას.“ ათავებს რა ამ აზრებს, შემდგომში ამბობს ჩუწნზედ: „ამისთანა აზრი მოხვლია უ. გ. იოსელიანს, რომელსაცა სურვებია მგავსივე ქუბის მოხრება საზოგადოებისგან.“

ამ სიტყუებიდგან უნდა ვიწყოთ ჩუწნ უ. მ. კრიტიკის განსილვა, ამისთვის რომ წინა სიტყუებში დიდი შეცთომას არ არის, ვინაოდგან მას ნება აქუხს, ვითარცა თავის უთვალს აწხებას, მისებრი საზოგადოებისათვის მზრუნველი მწერალი, როგორც თუთონ

(1). ჩუწნ პირუწლი სტატიის დაწერამდის მრავალჯერ მრავალთან გუქონდა მოლაზარება ამ საგანზედ; მაგრამ ისინი არაოდეს არ დამეთანხმენ, რომ შკოლების გახსნა და ყმაწვილების აღზრდა მათი ვალი არის.

ბრძანდება უ. მოვარელოვი, ამგავსად მზესა და მოვარესაც: მკითხველნი, გთხოვთ ხინდისის ქვეშ საჯდომი. როგორ მოგწონთ მწერლის მნიშვნელობის განსაძღვრა? განა ოდეს ვინმე რადმეს სწერს მას ის აქუს სასეში, რომ ქება და დიდება მოიპოვოს საზოგადოებისაგან? ეს ეგრეთი წინააღმდეგი და შეცთომილი მსჯელობა არის მწერლის მნიშვნელობაზედ, რომ გვინებ უ. მ. ერთიც არავინ აღმოუხნდეს ამ მეცხრამეტე საუკუნეში, რომელმაც გაუყოს მას თვისი მსჯელობა; ე. ი. — ეგრეთი პირი, რომელსაც ისრეთი ბრუნდი მსჯელობა ჰქონდეს მწერალზედ, როგორიც უ. მ. ჰქონებია. გასაკვირველია უ. მ. მრავალს ადგილს იკვებნით თვს კრიტიკაში თვს მტკიცეს და შეუცთომელს მსჯელობას და ნაკითხავობას; მამ ეგ როგორ მოგსვლიათ, კერძოდ შესთომილხართ იმ უანგარშიო მეცხრამეტე საუკუნის რუსულ ჟურნალებში და თსულებებში, რომლებიც თქუწნ გადავიკისთსავს, სტატიას მაზედ, თუ როგორი მსჯელობა და შესედულობა აქუს ესლანდელს განათლებულს ხალხს მწერლებზედ?! რაღა ბეკრი უნდა გავაგრძელოთ უ. მ. ვინაც ვი სცემია რამდენიმე მაინც მეცხრამეტე საუკუნის განათლების სუნი, უკვლანი დამეთანსმებია, რომ ამ ჰსჯაში ძლიერ შემტარნი ბრძანდებით, მაგრამ ნუ შესწუხდებით, ჩუწნ თქუწნსავით ლანძვას არ დაგიწყებთ და ამას შენს სუსტს მსჯელობას არ მივაწერთ. არა, რაც არ გესმისთ, იმასედა არა თუ წერა, არამედ ლაპარაკიც არ უნდა დაიწყოთ საზოგადოებაში. ამასთანავე ჩუწნ გულისთად გამოვაცხადებთ, რომ სრულებით ის მიზეზი არ ყოფილა ჩუწნი სტატიის დაწერისა ძღუდლების უზრუნველობაზედ შესახებს სასოფლო შკოლების გახსნისა, რომელიც უ. მ. სიზმრებია, ესე იგი, ჩუწნ სრულებით არათაც არ მოგსვლია, რომ მოგვეპოვებინა ვითარამე ქება და მადლობა მკითხველებისა და საზოგადოებისაგან. ჩუწნი სურვილი მხოლოდ იყო შეწყვეტა მმ. ძღუდლების გულისა

და გახსენება მათთვის თავიანთი ვალისა უმწკვილეების აღზრდაზედ, რომელთაც იხინი ესრეთ გულ-გრილად უყურებენ. ვიცი, რომ თქვენ ამ ჩემს წმიდა გულის აღსარებას არ დაიჯერებთ უ. მ.; ამისთვის გთხოვთ თვით თქვენსვე იფიქროთ და განსჯათ განიერად და აუჩქარებელად: რომელი საფუძვლით და იმედით უნდა მეფიქრებინა ჩვენსი სტატის დაწერის დროს საზოგადოებისა: განქების და მადლობის მიღება? ჩვენ წინათვე ვიცოდით, რომ სასულიერო მხარებლის მკითხველები უმეტესი ნაწილი მღუდლები იყვნენ, რომელთ უზრუნველობაზედ მე ვსწორდი. მე დარწმუნებულად ვიყავი აგრეთვე წინათ, რომ იმათგან მე, რადგანაც ჩემი სტატია მათი წინააღმდეგი და მამხილებელი იყო, ღანძლისა და წუქის მეტი არა მერგებოდანა, როგორც რომ მაგ. თქვენგან, ვითარცა ერთისა მათის შულისაგანისა — მაშა სადამე აქედგან ცხადად ხჩანს, რომ შესაძლებელი არ იყო მე ის მიზნოდა სასეში, რომ ქებას და მადლობას მივიღებდი მღუდლებისაგან; წინააღმდეგ, მე თუმიცა წინათვე ვიცოდი, რომ იხინი ბევრსაც მაგინებდნენ; მაგრამ თავის თავს უთხარი: „გღანძონ და გაგინონ, ოღონდგი მათ რამე იგრძნონ თავიანთ უზრუნველობაზედ.“

არა, უ. მ., ყოველის მხრით ხჩანს, რომ ეს ფიქრი ჩემის მხრით შეუძლებელი იყო; მხოლოდ, ვგონებ თქვენს კი გქონათ და შესაძლებელიც იყო თქვენგან, რადგანაც მღუდლებზედ გამართლებას სწორდით და არა მხილებას ჩემსავით. უეჭველიც არის, რომ მმ. მღუდლები თქვენსი დიდათ მადლობელი დარჩებოდნენ ბევრსაც გაქებენ. ღმერთმან მოგცესთ, რადგანაც ჩვენთვის შეგშურებით. თქვენს გაქონ და გეძახონ: ჩვენსო ქრესტიანო მშეო! განმანათლებლო, განმცხოველებლო — განმამართლებლო და სირცხვილისაგან გამომსხსნელო! მაგრამ ნურც ისრე სრულიად გაუნამებოვდები უ. მ., რომ ესეც არ მოიგონო ხანდისხან: დაუმსახურე-

ბელა ქება და ძაღლობა უსამართლო და უხინდისო დახმევად მოძებულად უვარესია.

როდესაც უ. მ. ათაბეგს ამ გვართ მწერლის ღირსებაზედ ლაშარავს, მაშინ მიუბრუნდება მკითხველებს და ჭკითხავს ჩუქნსკედ: „რა ბოლო აქვს მისს თხზულებას.“ და თვითონვე უცებს პასუხს. რომ ჩუქნს ამ სტატიის დაწერით ნაცუღად სიბრძნისა დაგვიძვირებია სისუსტე ჩუქნის მსჯელობისა. ამასთანავე მოჭყავს ანდაზა: „კაცმა ჭირი ძაღლო, მაგრამ ჭირმა თავი არ დაძაღლო.“ რაში სჩანს უ. მ. თქუქნის გამჭრისებული გონება, მტკიცე და შეუცთოდელი მსჯელობა? თუკი შეიძლება ლიტერატურაში ვისმართთ ეგრეთი პოლეტიკა, ცხადათ სჩანს თქუქნის კრიტიკისაკან, რომ ჭკმძარბიტად დიდი ვინმე გონიერი და ნიჭიერი ბრძანებულსართ. სოლომონ ბრძენისთანა მედროვე რომ უოფილიყავით, სწორეთ მისს დიდებას დაოვარვიდით. მაგრამ ესლაც არ არის ცუდი დრო. ჩუქნის მამულისათვს ესლა ეგრეთი საჭირო არის თქუქნისთანა დიდი ნიჭიერი მწერალი, როგორც ებრაელთათვს სოლომონ ბრძენი იყო. ბედნიერი არს საქართველო! მართლად კი არ მიიღო უ. მ. ეს ქება თქუქნს თავზედ; მაგრამ თქუქნსგან არც ეს არის საკვირველი. არა აი რა მოგახსენო უ. კრიტიკოსო: რადგანაც კაცის ნაკლულევანება იგრეთა არის, რომ რაც ნაკლულევანებას და დანაშაულობას უნდა სედვიდეს თავის თავში, მას სხვისი თვალში ბეწვი თავის დირგზედ მეტი ეხვეება, ამისთვს მსჯელობა ძაზედ, თუ რომელი ჩუქნსთავანი სუსტათ ხვს, უსაფუძლოთ და უხინდისოთ ლაშარავს და ან რომელის სტატიას, ესე იგი, ჩემ თხზულებას, თუ თქუქნს კრიტიკას, უფრო დიდი ჭირი — ვნება და ან სარგებლობა შეუძლიან მოუტანოს საზოგადოებას. მივანდოთ კეთილ სინდისიანთ, მართლმსაჯულთ და მცოდნე მკითხველებს და იმით სჯობს. ეს თქუქნს ძლიერ გაგვხარდებათ, გაიმებათ და თანახმად

განსჯებით ვიცი ამიტომ, რომ თქვენ წინაიკე შეგიძლიანთ მიხედეთ, რომ იგი უკუღასი არა, უმეტესი ნაწილი მაინც მღუდლებთან იქნება დაგეგმვა; მტკიცე მსჯელობის, დიდ-ნიჭიერების და კეთილ ხანიდისიანობის კენჭებს გაგიფრებენ, მაგრამ არა მისთვის, რომ ეს მართლა აგრესია, არა, მისთვის რადგანაც ხეში სტატია მათი მამხილებელი და მამასადამე წინააღმდეგო იყო, სოლო თქვენნი კრიტიკა კი მათი განმამართლებელია. მაგრამ არც ეს ღირს სისარულათ, უ. მ., ამიტომ რომ ჩვენს და ბედათ, გარეშე მღუდლების სსუბიც იზოების სწავლულნი პირები, რომელთაც უკუშე გაშინჯეს თქვენნი კრიტიკა და კიდევაც გამხილეს ზოგმა პირშიდ და ზოგმა ზურგს უკან. მართალია ეგრეთი პირები რიცხვით იმდენი არ იქმნებიან, რამდენიც თქვენს და სხარგებლოდ გადაწვეკეტენ საქმეს; მაგრამ უნდა მივიღოთ სახეში, რომ ზოგიერთმა მართლმსაჯულებმა და განათლებულებმა, რომ ჩვენსკენ სთქუან, მაინც იმათ მოწმობას უფრო დიდი ძალა ექმნება, ვიდრე ოცის და ორმოცის პირების მიდგომითი მოწმობას.

შემდგომ შესავალისა, უ. მ. იწუებს ჩვენს სტატიის განხილვას მღუდლების განამართლებლად. მაგრამ რას ამბობს იგი? აი რას: „საჭიროთ ვრაცხთ ვაჩვენოთ, რის მიზნით უმეტესი ნაწილი მღუდელთა ვერ ახრულებს თავიანთ მოუცილებელს ვალს — უმაწვილების აღზრდას, რათა ამით ვცნათ უკეთუ უ. გ. ი. მართლად ამტყუნიებს მღუდლებს და მართლად საჭირო არს თუ არა მათთვის ჯამაგირი საზოგადოთ და საკუთრად შკოლების გახსნისათვის...“ უ. მ. ვინ მოგახსენებთ, რომ მღუდლებისთვის საჭირო არ არის ჯამაგირი? თქვენ თვითონ არ ბრძანებთ თქვენს შენიშვნაში პირველი ფურცლის მეორე გვერდზე, რომ მე მაგაზედ არას ვამბობ? მამ რომელი საფუძვლით დაგიწყიათ ამზედ ლაპარაკი? მაგრამ მართლა თქვენ გგონებიათ, რომ ეს ჭეშმარიტება თქვენს მეტმა

არავინ იცოდა, და ამითვე გიხწრავდებიან რომ ყველან განსჯანთ.
გამოგვცხადებიათ: „უკეთუ ჩუენ მღუდლებს ჯამაგირები არ დაუ-
ნიშნეს, არამც თუ შოლებს გახსნიან, არამედ ხადაც კი არს იმა-
თაც დასძავენ.“ ძლიერ შემცდარხართ უ. მ. ეს ხალა ამბავი არ
გახლავთ; ამ საჭიროებას ყველანი გრძნობენ როგორც საქართუენ-
ლოში, აგრეთვე რუსეთშიაც. ამასევე, როგორც თქუენვე ბრძანე-
ბით, იმდენი ლაშარაკობენ და სწერენ, რომ უკანახელები ვხად
კითხვა კი შეუძლია, ყოველმა იცის; ამიტომ მე საჭიროდ აღარ
შეგვრაცსე ლაშარაკი და დამტკიცება მისი, რაც ისთუდაც ცხადი იყო
ამასევე მე მხოლოდ ეს ვთქვი: „მმ. მღუდლებო! მართალია ეს
უმაწვილების აღზრდა და სასულიერო წოდების გაუკეთესება მთავ-
რობის საქმე არისთქო, რომელიც კიდევაც ცდილობს და როცა
იქმნება კიდევაც გვიშველისთქო. მაგრამ ჩუენ მისი მეურებელი
ნუ ვიქმნებით; ჩუენ ჩუენი ვცადოთ, და ის როცა დაინახავს
ჩუენ სურვილს და ღუაწლს უმაწვილების აღზრდაზე, უეჭველია
უფრო ყურად-მღებას მიაქცევს ამ საგანზე და კეთილმშრომელ-
თაც ღირსეულად დააჯილდოებსთქო ჯამაგირითაც და ჩინითაც:
„აი ჩემი აზრი უ. მ. მთავრობის მზრუნველობაზე და ჯამაგი-
რებზე! მაგრამ თქუენ სამწუხაროდ, ამ სიტუაციისათვის სრულებით
ყურადღება არ მიგიქცევიათ. არა ვიცი კი რატომ. ხიანს ძლიერ
გარისხებული ბრძანებულხართ ჩუენზე, რადგანაც ჩუენ მმ.
მღუდლებს ვაწყენინეთ, და იმ გაჯავრებულზე რაც მოგვონებიათ
ის გიხსავათ. ჭეშმარიტება აღარ გიძებნიათ, ოღონდ კი ჩუენი
წინააღმდეგი ყოფილიყო. ეს კიდევ არათუ არა, აი რა არს საკვი-
რული!

ჩუენ მღუდლის თანამდებობა გაკუავით ოთხ უმთავრეს ნაწი-
ლებად: ა., ხალხის სწავლებად, ბ, წმიდათ ცხოვრებად, გ., საიდუმ-
ლოების აღსრულებად და დ., ლოცუად ხალხისათვის. გაკუავით რა

ეგრეთ მღუდლის მხახულება, ჩუქნი ჰარველადვე ვაცნობეთ მკითხველებს, რომ ხაგანი ჩუქნი ლაშარაკისა იყო ერთი ამ ოთხთათანამდებობათაგანი — ხასელდობ — ხალხის სწავლება. სოლო თქუქნი უ. მ., რა საფუძველით ლაშარაკობით წმიდა ცხოვრებაზედ, მაშინ ოდესაც ამაზედ ჩუქნი სტატიაში ლაშარაკი არ ყოფილა. ამასთანავე სიტყვები: „წმიდა ცხოვრება“ ნიშნენ აქ ზნეობითი სიწმიდეს, და არა გარეგანს წმიდათ ჩაცმას. სორციელი ნაწილი ვაცობრიობის ბუნებისა, როგორც ამბობს, უძიგრო მახლობლად არს, და რადგანაც სჯულისაებრ ფიზიკურის ბუნებისა, ჩუქნი ზრუნვას მიუძღუვთ ჰარველად სხეულის აღზრდას. „ესლა ვაკმინჯოთ რას ამბობს ამ სორციელ ნაწილზედ ვაცობრიობისა უ. მ.“ მღუდელს ვითარცა მაგალითს და ხასეს სიწმინდის ცხოვრებისა, შინაგან სიწმინდესთან შეერთებული უნდა ქონდეს გარეგანიც: ტანთ ეძიოს წმიდათ, ხალხში ცხოვრებდეს ფაქიზად; ინახვიდეს სახლობას ვარგად, როგორც შეეფერება მათ წოდებას.“ დახამტკიცებულად მისა, რომ ჩუქნი მღუდლებს ესეთი არც ერთი არა აქნოთ, უ. მ. გამოჰყავს სემინარიის კედლებიდან ერთი კუროს შესრულებული ობოლი და არა რისი მქონე მოწათყოთაგანი და შინჯავს მის მღუდლობაში ცხოვრებას, მღუდლობის მიღებიდან მოხუცებადმდე.

თქუქნიგან აღწერილნი თხზებანი უ. მ. არ შეადგენენ, ვგონებ, განსაკუთრებით მღუდლების კუთვნილებას: საეჭვო არა არს, რომ ყოველ ვაცს უნდა ქონდეს შინაგან სიწმინდესთან შეერთებული გარეგანი სიწმიდეც. სახლობისათჳს მზრუნველობა და შვილების აღზრდა, აგრეთვე ყოველი მამის ვალთა. მაშა ხადამე თქუქნი არ ქონდათ ნება მარტო მღუდლების კუთვნილებით ვაკესადნათ. ვარდა ამისა ცოტანი არიან ჩუქნი მამულში, ეგრეთი მღუდლები, რომელთაც შეუძლიანთ ფულითაც და სხუა სახსრებითაც რიგიანად აღზარდონ თავიანთი შვილები; მაგრამ როგორ ზრდიან ისინი მათ?

მმ. მღუდლები ვინაც შეუძლიან და არ შეუძლიან მაინც მიაღებინებენ რა თავიანთ ყმაწვილებს თფილისის სასულიერო სასწავლებლებში, დაანებებენ თავს ყოვლის უყურად ღებოთ. თუმც საეკლესიო სარჯზედ არ არის მიღებული, ხანდისხან მცირე საზრდონ უგზავნიან სომე სოფლიდგან, სოფო უკეთუ საეკლესიო სარჯზედ მიაღებინეს, მაშინ კი ამბავსაც აღარ ტყობილობენ, თუგინდ იხწავლობნ და თუგინდ არა; თავისი ვაღა სომ მოიცილეს. ამ გუჯრად უყურადღებოთ დატოვებული მშობლების სახლიდგან ასადი მოყვანილი ყმაწვილები; რადგანაც სასულიერო სასწავლებლებში ჯერ კიდევ საკმაო სარჯი არ ეძლევათ მოხწავლეთ, თმენულობენ მრავალს ნაკლულევანებას და ამის გამო სწეულდებიან იგინი გონებითად, ფიზიკურად და აქ შეიძლებადა გვეჩვენებია უძივრო ვრცლათ მმ. მღუდლების უზრუნველობა თვსს საკუთარ სორციელ შულებზედ; მაგრამ, სამწუხაროთ, სიმოკლე ჩუქნი განხილვისა, არ გვაძლევს ნებას. ესლა უკეთუ მივაქცევთ ყურადღებას მას, თუ სიდგან შეუძლიათ მღუდლებს შეიძინონ საზრდო და ყოველივე საჭირთებანი, მაშინ ცხადათ დაკინახავთ, რომ სიღარიბე ვერ დაუშლის მღუდლებს შკოლების გამარტვას. აი როგორ: შკოლის განხნა სოიკელში არამც თუ დაღარიბებს მღუდელს, წინააღმდეგ მღუდელს შაუძლია აქედგან იმდენი შაიძინოს, რომ თვსი ოჯახობაც შინასოს და ყმაწვილებსაც საკითხავი წიგნები უყიდოს. უეჭველია უკეთუ მღუდლები პატროხანთ დაანახებენ მრევლს თავს; ცხადათ აჩვენებენ რა სახარგებლო და საჭირო არის სწავლა; მაშინ თვთოეული მამა ყმაწვილებისა უთუოდ მისცემს მღუდელს შესაფერის შრომის ფასს, ან ფულად და ან სხუა სახსრით. ამამი ეჭვი არა არს, ამიტომ რომ ჩუქნი მაგალითნი მრავალნი ვიცით. ჩუქნი ვიცით რამდენიმე მღუდლები, რომელთაც შედგომ კურსის შესრულებისა, რადგანაც სხუა საშუალობა არა ქონდათ, რომ თავი ერჩინათ, გან-

ხნეს სოფელში შკოლები; შეკრიბეს ყმაწვილები და თითო ყმაწვილის სახსრავლებლად წელიწადში თუძანი დახდეს; ვინაცკი შეძლება არა ქონდა — სუთ-სუთი მანეთი. ამასევე არა თუ უარი არავის უთქვამს არამედ ვინაც კარგა შექმნა ბევრად მოძეტებულს აძლევდნენ მღუდლებს. ვინაც ფულად ბევრი შეძლება არა ქონდა. ჩაღვანაც დაინახეს მღუდლების ძმარუნებლობა, გარდა დადებილი თუძნისა და სუთი მანეთისა, ყოველ კვირას და დღესასწაულს დღეებში ძღვენით მიდიოდნენ მასთან. ზოგს ღვინო მიქონდა, ზოგს ქათამი და ზოგს ჰური; მოხმარებითაც სამუძალოთ, როდესაც კი სთხოვდა მღუდელი სინარულით მიდიოდნენ. ამასთანავე სამტატო გადასახადსაც ულავარაკოთ აძლევდნენ დანიშნულ ვადაზედ. საკვირველი ეს იყო, რომ გლეხები ერთი მეორეს ჯიბრზედ აძლევდნენ თავიანთ შვილებს შკოლაში. ასე გაშინჯეთ, რომ თითქმის ორმოც და ათ ყმაწვილადმდის მოგროვდნენ. ესლას ნასეკარი იმ ყმაწვილებიდან რომ ვიანგარიშოთ თითოზედ სუთი მანეთი, სოლო ნასეკარიდგან თითოზედ თუძანი, მაშინ მღუდელს მოუვიდოდა ოცდა ჩვიდმეტი თუძანი და ნასეკარი (375 მ.) გარდა ყოველი სხუა სარგებლობისა. ამ გუარად ის მღუდლები ძლიერ დაწინაურდნენ სიმდიდრითაც და სახელითაც. ჩასაკვირველია არც მთავრობამ დაგდო უყურადღებოთ ეგრეთი კეთილნი მწუემსები: მათ მიიღეს მთავრობისაგან გარდა მადლობისა ჯილდოებიც. ჩუჭნ სახელს და გვარსაც მოკისხენებდით აქ იმ მღუდლებისას, მაგრამ რადგანაც ისინი ესლაც ცოცხალნი არიან, ამისთვის არ არის რიგი გაკანშიანოთ. მხოლოდ ამას კი გიტყვი, რომ სახელები ეგრეთი მწუემსებისა უკვდავი იქმნებიან თავის დროზე საქართველოს სასულიერო ლიტერატურაში. ეს აღწერილნი მაგალითები მოხდა მაშინ, როცა ყმები მებატონის მოვლობელობაში იუწუნენ; სოლო ესლას შკოლების გასხნა და სარგებლობა უფრო ადვილია, ამიტომ რომ ყმებს წინათ დრო-

ზედ უმეტესი თავიხუთლებს მიენიჭა მთავრობისაგან. ახალ დადგენილთ მსაჯულებს და ნაცულებს გამოცხადებული აქუთ, რომ მათ ხელი შეუწეონ ძღუდლებს სასოფლო შრომების გახსნაზედ ყოველი მოთხოვნილი საწვით (1) ესრედ, ნათქმისაგან საკმაოდ ხჩანს, რომ შრომის გახსნა სოფელში ყოფილა ძღუდლებისათვის ერთი წყაროაგანი, რომლისაგან შეუძლიან მას მოიპოვონ საწვდო. რას იტყვი უ. მთავარელებო? ძლიერ აღარბებს ძღუდლებს შრომების გამართვა? როგორ იფიქრობ? რა არის მიზეზი სოფელში შრომების გაუხსნელობისა? სიღარიბე ძღუდლებისა, თუ მათი უხურველობა და უზრუნველობა? ესლას თუკი ცხად ჭეშმარიტებას არ ეწინააღმდეგები, უნდა სთქოთ: სწორეთ უზრუნველობა ყოფილა და არა სიღარიბე; მაგრამ, ვაი! ესლას გვიან გახლავს და თქუწნი თავის წინააღმდეგი გახდებით, ამიტომ რომ თქუწნი კრიტიკაში თქუწნი ამასუდ აი რას ამბობთ: „იმყოფების რა ამ დროს ამისთანა ღარიბს მდგომარეობაში ძღუდლები გუწალად სურვილი და სინაღისე აქუთ სასოფლო შრომების გახსნისა და ყმაწვილების სწავლისა; მაგრამ ამისთანა კეთილს საქმესუდ აბრკოლებს მათ სიღარიბე — ფიზიკური საჭირლება, რომლის ღონის ძიებითაც ურდიდენ თავთა თხსთა“.

ეჭვი არ არს, რომ უ. მ. კრიტიკა დიდი მკენებელი იქმნებოდა ჩუწნი ძღუდლებისათვის, უკეთუ მას, ბედათ, ადგილ ადგილს უზოგიერთი სიტუტები, უცოდინარობის გამო, ეგრეთ აზრსუდ არ

(1). სასინარეოდ ჩუწნდა და დასამტკიცებელად ნათქმისა ჩუწნი ამ მოკლე დროში მივიღეთ ცნობა, რომ სოფლის წყნეთის მცოკრებლები შედგომიან შრომის გახსნას. ყმაწვილსუდ დაუდგიათ მას სწავლებელის მისაცემათ თუკი ათი მასური. იმედია 80 ყმაწვილი შეგროვდეს.

ესმის, რომ უმეტესი ნაწილი მკითხველებთა ვერას გაიგებს. მაგ.
რას აზრს ედ უხმარია მას სიტყუები: „ფიზიკური საჭიროება.“
რომელმა მკითხველმა უნდა გაგიგოს თქუენ უ. მთვარელოვ?
საჭმელი ხომ არ გეკონა ფიზიკა? აი ფიზიკა რას არის ეხლანდე-
ლის შესედულობით და რის აღსანიშნავათ ხმარობენ ამ სიტუვას:
ფიზიკა არს სწავლა ბუნებითი ძალებზედ და მათ გამოცხადებაებ-
ზედ. ფიზიკური გამოცხადება ჭკვიან ეგრეთ გამოცხადებას, რომელ-
ლიც შინაგან ცვლილებას არ მოახდენს სხეულში. მაგ. მაღლად
შეგდებული ქუა, ისეკ ძირს ვარდება. ეს სიტუვა ხანდის-ხან,
როცა კაცზედ არის ლაშაწაკი იხმარება კიდევ სამ გუარად. ა.,
უკეთუ ვისძეს, რამე ვარეგანი ნაკლულეკანება აქუეს, მაგ. ან
თვალთ არ უვარგა, ან ფეხთ, ან ხელი, ან ყურს არ ესმის და ამ-
გვარები; ამას ფიზიკურ ნაკლულეკანებას ეძახიან. ბ., როცა კაცს
ჯანი ან ღონე აკლია, მაშინ ამბობენ: იმ კაცს ფიზიკური ძალა არ
აქვსო. გ. ფიზიკურს ანუ ბუნებითი მოთხროვნილებას ეძახიან
აგრეთვე ყოველთ იმ კაცობრიულთ მოთხროვნილებათა, ურომლოთაც
კაცი ვერ, იცოცხლებს თუ არ აღასრულებს, მაგ. ძილი და სხუა
ამ გუარები. უ, მთვარელოვს სულ სხუა ნაირი მნიშვნელობა მიუ-
ცია სიტუვის ფიზიკისათუეს. ის ეძახის ფიზიკურ საჭიროებას სიდა-
რიბეს, ამბობს რა მღუდლებს ფიზიკური საჭიროების უქონელობა
უშლით შკოლების გახსნას. ვისაც ფიზიკურნი საჭიროებანი არ
აქუეს, ის ერთ დღესაც ვერ იცოცხლებს. უ. მ. სურვებია ამ სიტ-
უვებით გამოესატა, რომ მღუდლებს რადგანაც საზრდო, სამოხე-
ლი და ფული აკლიათ, აიძობუეს შკოლების გახსნის თავი არ აქუ-
თო. აიძობუეს დაურქმევია ფიზიკური საჭიროება; მაშინ რდესაც
ამას ჭკვიან მატე რი ალურნი მოთხროვნილებანი და არა ფიზი-
კურნი. თუ ქართულად არ ვაგიგონია უ. მ. ეს სიტუუები რუსუ-
ლათ მაინც არხად შეგხთომიათ თქუენგან ვადაკითხულ წიგნებში?

დახარკავი აღარსად დასწრებისათ ამ ხაგანზედ. თუ ყველაზედ მოკლებული ბრძანდებოდით, შეიძლებოდა ეს სიტყუა რომ არ გესმარათ, ისრეთაც გამოგესატათ თქუწნი ღრმა აზრი. რას ფიქრობდით თქუწნი, როცა ამ სიტყუებს სწერდით? იმას არა რომ სხუასაც გაეგოთ თქუწნი დაწერილი? ყოველ მწერალს ის უნდა ქონდეს ხასეში, რომ მისი დაწერილი ყველამ გაიგოს; თქუწნი კი არა თუ სხვსთვს არ გიზრუნავთ, არამედ, ცხადათ ხიანს, თქუწნც არ გიცდიათ გაგეგოთ იმ სიტყუების მნიშვნელობა, რომლებიც გისმარიათ. მამა ხადამე რა უნდა ვსთქოთ იმისთანა მწერალზედ, რომელიც ეგრეთ სიტყუებს ხმარობს, არც თვითონ ესმის, და ვერც სხუანი მისი მსგავსი მკითხველები გაიგებენ. ვამბობთ: მისი მსგავსი, ამისთვს, რომ ვინაც ცოტა მანც ესმის რა, ადვილად მისვდება, რომ სიტყუები: „ფიზიკური საჭირლება“ თქუწნი კრიტიკაში არათუ არის არ ხატვენ, თვნიერ ერთი თქუწნი უძეცრებს. უ. მ. ამტკიცებს რა, ამ გუარათ იმ ჭეშმარიტებას, რომელიც უძინოთაც ცხადია, ესე იგი, მღუდლების ჯამაგირის საჭირლებას, მოდის აღტაცებაში: ჭ ამბობს: „აჰ! რა ხასიამოვნო და ხასარგებლო იქმნებოდა, როგორათაც მღუდლებისათვსა ეგრეთვე მწუქმსთათვს, უკეთუ შირველადვე ჭქონდეს ხაკმაო ჯამაგირი და იმ შრომას, რომელსაც ახმარებენ ხაზრდონს, ანუ ფულების მოპოებას, ახმარდნენ ახალ მოხწავლე ყრმებზედ, ანუ მრეკლის დარჩებაზედ.“

ჩუწნც თანახმა განლავართ უ. მ. ამ აზრზედ, ჩუწნთვსაც ძლიერ ხასიური იქმნებოდა, რომ ხაქართველონ მღუდლებს კარგი ჯამაგირები ქონდესთ, რა ხაკვირველია რამდენიც მომეტებული ხამგალება აქუს ხალხს და მათ წინამძღომლებს, იმდენი უფრო კარგია და უფრო წინ წავა იგი; მაგრამ უ. რათ არ მიიღეთ ყურადღებაშიდ ჩემგან მოყვანილი შემდგომი ანდაზა: „ხანამ პეტრე მოვიდა ჰავლეს ტყავი გააძრესო.“ ჯერ რუხის ხახელმწიფოში არა

გუბერნიასი არა აქნებთ სოფლის მღუდლებს დანიშნული ჯამაგირები (1), მას ეკლავად წინ ჩუქნ მღუდლებს რათ დაუნიშნავდნენ? იმისთანა სამაგალითო საქმე რამ მოესდინათ რამე, რომელიც სხუჭებს არ უქნიათ, მაშინ კიდევ იქმნებოდა რამე, თუ არა და ჯამაგირების დანიშნა მარტო ჩუქნ მღუდლებს არ შეესება; ეს საზოგადო საქმე არს, რომლის არსებაში მოყვანისათვის უკვე მიღებულია მთავრობისაგან ფრები, და იმედიც არის აღსრულება. უ. მ. რამ ვინცობა არის ჯამაგირი არ დაწესდეს, საქარტუჭლო, თქუჭი, ფიქრით იმ მდგომარეობაში უნდა დარჩეს უკუნისამდე, რა მდგომარეობაშიც არის? ახ რა აზრისა და მიმართულობისა ბრძანდებით! ესეც არ იყოს, სამღუდლო პირებმა კარგათ უნდა იცოდნენ პირველათვე მღუდლობის ხარისხის მიღებადის, თუ რა მძიმე უღელისა მღუდლობა. ვისაც არ შაუძლიან აღსრულება, არც უნდა იტვირთონ. ძალით არავის არ შაუძლია გადებულ-ჭყოს; წინააღმდეგს შემთხვევაში ვინც ნებით იტვირთავს, კიდევაც უნდა აღსრულოს ყოველის უარის უთქმელათ ყოველნი მღუდლის მოვალეობანი. მას არამც თუ სიღარიბე, არამედ ვერა ვითარი მიზეზი ვერ განათავისუფლებს თვის სამოციქულო თანამდებობისაგან. შაუძლია მწყემსმა, რომელმაც დადებილი სასუიდილით, იკინრა მწყეს ცხოვართა, განიმართლოს თავი ცხვრების მოურებლობაში, იმით რამ მას ცოტა ჯამაგირი ჭქონდა პატრონისაგან დანიშნული? მე პირველადვე ვხტქვით რამ ეკლავნი მღუდლის შვილები არიანთქო, და მრთელი მრეკლი ერთ დიდ ჯალაბს შეადგენენთქო რომლის წევრებისათვის ერთნაირად და განურჩევად უნდა ზრუნავდეს სულიერი მამა, მამა სადამე მას სოცრული შვილების მზრუნველობა, ვერ ისხნის სულიერი შვილების მზრუნველობისაგან. ასრე არს, თუ არა უ. მ.!

(1). ამაში თქუჭნ მართალია ეჭვი გაქვთ; მაგრამ თავის დროზედ ამასაც გიჩვენებთ.

შეძლებული მღუდლების განსამართლებელად, რომელთაც, სიტყუებისაკებრ თვთ უ. კრიტიკოსისა, „უთუოდ შაიძლება მიუწეროთ ყოველივე ჩუწნგან ნათქომი“ რადგანაც სხუა კერაოერი უზონია, ზირკელად აურაცხავს საქართუწლღოს სოფლებში შკოლები და შეუდგენია სია. აი ეს სია: „ერთი კელისტისეში, შაშიანში, ხაშიში, მარტყობში, სურამში, ცხინვალში, კავთის-სეკში და მრავალნი სხუა სოფლებში“ რომელ სხუა სოფლებში უ. მთვარელოკ? განა იმდენი არიან, რომ კერცკი ჩამოთვალეთ? განაკვირკელია ვის ატყუვილებთ. განა თქუწნ რომ მოტყუკებულხართ, გსურთ სხუწბიც მოატყვილოთ? მაგალითებ-რომელ მღუდელს აქუწ სოფელს კავთის სეკში გამართული შკოლა? ხიანს ვილასაც მოუტყვილებინართ: რატომ ამდენი არ იზრუნეთ, რომ ნამდვილათ გაგეგოთ და ისე გამოგეტხადებინათ? რომ გითხრას ვინემ თქუწნს სოფელში უნიკერდიტეტი გახსნესო, დაუჯერებთ? სხუანი თქუწნგან ნახუწნები შკოლები უმეტეტესი ნაწილი მთავრობის მზრუნველობით არის გამართული და არა მღუდლებისა. ესეც რომ არ იყოს, მეწმუნეთ თქუწნგან აღრიცხულნი რკა შკოლები ისე არაოერთ გაოჩნდება სრულიად საქართუწლღოში, როგორც წყლის წკეთი ზღუაში.

მეორედ მოწყავს უ. მთვარელოკს იოანნე რქროზირის სიტყუები, რომლებითაც მიმტკიცებს, რომ მე არა მაქუწ ნება მღუდლებზედ ლაზარკისა, და მამა სადამე, გამოწყავს მას აქედგან, ჩუწნი მღუდლები მართალნი არიან თავიანთ უზრუნველობაში. რა ლოდიკაა? მიკვირს რათ გწყინთ, უ. მთვარელოკ, მღუდლებზედ ლაზარკი. იქნება მიტომ, რომ თქუწნც მღუდლის შკლი ბრძანდებით. უკაცრათ, არ მეგონა; მაგრამ მაინც მამა თქუწნი, ვგონებ, დიდისნის გარდაცუწალებული განლავთ; მამ მას სრულებით არ შეესება ჩუწნი სტატია, რადგანაც ჩუწნ ვლავარკობთ ცოცხლებზედ და არა მკუდრებზედ. ჩუწნი მღუდლები არც მე მიუწარს და მიმანია

თქუნიანად ნაკლებ; მაგრამ ჭეშმარიტება ზიარდობას არ ითმენს. ხომ კარგათ იცით, რომ თუ ხალხმა კარგათ ვერ დაინახა თქნი ავი და კარგი, ისრე ვერ გასწორდება.

რაც შეეხება, უ. მ. თქუნი იტყვიანობას რუსეთის მღუდლების უხასყიდლოთ უმაწვილების აღზრდაზე, მე საჭიროდ არ ვკრატს დაგიტკიცოთ ის, რაც ისეც ცხადია, და რაზედაც თითქმის ყველა რუსული სასულიერო ყურნალები ღაზარაკობენ (*).

უკანასკნელ თქუნი მიჯარდებათ მომეტებულათ მისთვის, რომ მე უზრუნველ მღუდლებს გაუბდე ჭადება შთამამაკლობისაგან სათუღასკზედ გადაფურთხებისა. უკაცროდ ამასედაც; მაგრამ თქუნი კი გირჩევთ ეგრეთი მკნებელი აზრების საზოგადოებაში განკრტელების თავი დაანებოთ, თორემ თქუნი სათუღასკზედ, გარწმუნებ, უკარეს ძეგლს აღგიშენებენ.

ბ. ი. ს. ე. ლ. ი. ა. ნ. ი.

(*) ისილე წიგნი სახელდობ „ზირველ დაწყებითი სახალხო სასწავლებლები და მონაწილეობა მათში მართლმადიდებელი სასულიერობისა“ რუსულს ენაზედ.

ს ი ა

სულის მოძვერთა „საქართველს სსსუღიერო მასარებელს“ ზედ

ჩუადე-ვ წ.

ტფილისში და მის უეზღში: ყოვლად სამღუდელო გეგონ-
ცი, ეპისკოპოსი გორისა ვიკარი საქართველმსა 1, ეგზ. ექსარ-
ხოსის სსსსლისათჳს 1, რეკტორი სემ. არს. ვიკტორინი 3,
უძფორსი მღუდელი კავ. არმ. დეკ. სტეფანე ღუმი ლეკსკი 1,
ინსპეკ. სემ. მღუდელ-მონ. ნესტორი 1, წინამძღუარი ქუაბ.
მონ. არს. ტაჩასი 1, წინამ. დავით-გარეს. მონ. არს. გრი-
გორი 1, ბერძნის არხიმდრიტები: ბრეგოპი 1, გერასიმე
1, და აღათან გელოსი 1, ზ. ს. კორღანოვი 1, თავადი
იესე ადამ. ანდონიკოვი 1, მისი ბრწ. კხეინა ვარვარა ბავ.
სსუღი მრბელისანისა 1, მისი უგანათლებ. ირაკლი ალექ-
სანდრეს ძე გრუზინსკი 2, მისი უგანათ. კხეინა ელენა
ზაქარ. სსუღი გრუზინსკისა, მისი ბრწ. თავადი გრიგორი დიმ. ძე
მრბელისანი 1, ნიკოლოზ გიორგი. ძე ბერძენოვი 1, ლავრენტი
პეტრ. ძე არდაზიანი 1, ილია ნიკ. ძე ფეოდოროვი (რუს. დამ. 1),
ხიონის საკათედ. სობ. 1, მცხეთის დედათ მონას.-თჳს 1, მღუდელ-
ნი: სპასტისკაროვი 1, სოლომონ ელიოზოვი 1, ლეონ ბაქ-
რასძე 1, მისეილს ეკსსტიანოვი 1, ჰავლე გრიგორიევი 1,
ალექსი სალარძიძე 1, არისტარქოს თეოსარქი (რუს. დამ.) 2,

ანტონ ფომინი 1, გრიგორი პეტრიევი 1, დიმიტრი
 გვარამია 1, იოსებ მიმიკოვი 1, ალექსანდრე ვასილიანი 1,
 მისი ბრწ. კნეინა მარიაშ ჭაკჭაკაძისა 1, წინამ. იოსებ
 ნათელ. ანს. მაკარი 1, მორჩილი ამავე მონ. იოსებ ბეძენოვი 1,
 ბლად. ქ. ტ. დეკ. გრიგორი ჭრელაევი 10, დეკ. გუგ. წმ. ნიკო-
 ლაოზ. ეკ. იოსებ იმნაძე 1, მისი ბრწ. თ. გიორგი რეკ. ქე
 ერიხთავი 1, ბლად. მღ. გრიგორი პაკლიევი 7, ზურაბ
 დავ. ქე დიმიტრი 1, დიმიტრი იოსებ. ქე ბერიევი 1,
 ბლად. დეკ. ზაქარია მჭედლოვი 4, ბლად. დეკ. ანდრია გურგუ-
 ნიძე 5, თავ. თადეოზ ზაქ. ქე გურამოვი 1, თ. სოლომონ ერ-
 ხთავი 1, ზაქარია დავითის ქე ხარაჭოვი 1, ანისტოლ
 ივანეს ქე სტრატონოვიხი (რუს. დამ) 2,
 თელავის უფდში: ბლად. მღ-ბი: პეტრე შუიკოვი 14, ეგნატე
 მრეკლოვი 11, დიმიტრი ალნიევი 8, ნიკოლოზ სუცი-
 ევი 5, ილარიონ ეფიმიევი-ელიოზოვი 10, კნეინა მელანია
 კახვასოვიხა 1, თ. მიხეილ ანდრონიკოვი 1, კნეინა თამარ
 ჯოჯოხაძისა 1, მრქ. ანანია ჭკკიანოვი (ხასული.
 ხასწავლებელისათვის) 1, სიღნაღის უფდში: ბლად. მღუ-
 დლები: გრიგორი ღამბაროვი 10, სიმონ ბენაევი 8,
 იოილსატევი 19, დეკ. ი. ნაცვალოვი 12, წინამ. სირს. მონას.
 ანს. სოფრონი. 1, წინამ. ბობდის სობ. იღუმ. გრიგორი 1,
 გორის უფდში: ხასულიერო ხასწავლებელისათვის 1, დეკ. გ.
 მიძ. სობ. ტანტელეიმონ წინამდევანოვი 1,
 ბლად. მღუდლები: იოსებ სიმონოვი 9, იოსებ შატბე-
 როვი 9, სოლომონ ხასანოვი 7, სოლომონ კანდე-
 ლაკოვი 4, ევსტათი მიმინაოვი 2, ბესარიონ
 თავდგირიძე 9, იოსებ ინაევი 3, ნიკოლოზ მცხ-
 გეთაძე 3, ალექსი ციცქიევი 3, კნე. ეკტინისა ხლანის ხსული

ეწიხთავისა 1, კნიაყნა ნინა გიორგი. აძილასკარისახული 1,
 თ. დავითი ბარძ. ძე მასხაბელი 1, ალექსანდროზოლი; დეკ.
 იაკობ იოაკიმიოვი (რუს. დამ.) 2, შემახიაში: დეკ. დიმიტ-
 რი ალექსანდროსკი (რუს. დამ.) 2, ზაქათალაში: ბლად. მღუდელნი:
 სოლომონ გრიგორიევი 1, პეტრე კონხუევი 6; კობიაში: ბლად. მღ.
 გიორგი იტონიევი 3; ანანაურში: ბლად. მღ. იერონიმე
 სამაგელაოვი 6; დერბენში: მღ. ზროკლე იოსელიანი 1,
 ერევანში: ბლად. დეკ. პეტრე მამისოვი 2; ახალციხეში: ბლად. დეკ.
 გიორგი გამრეკელაოვი 9; დუშეთში: ბლად. მღ. იოანე კეზე-
 ლი 4; ვლადიკავკაში: ბლად. დეკ. ალექსი კოლიევი, სტ. ანდონ-
 ში: ბლად. მღუდელი ალექსი ალადჯიკოვი 2, მასხიმე სუხიევი 7;
 ჯაგირში: მღ. ხარიტონ ინიევი 1; იმერეთში: წინამ. მოწამეთის
 მონას. იღუმენი სერაპიონი 2, სასულ. სასწავლებელისათვის 1,
 ბლად. მღუდლები: ლუკა ბასტაძე 4, სიმონ მიქიევი 1,
 ბესარიონ ჩხენკელი 3, გიორგი დეკანოზი 6, პეტრე შარაბი-
 ძე 8, ალექსი ჭიჭინაძე 1, მღ. ბესარიონ გიორგაძე 1, ალექ-
 სი შარაბიძე 1, პეტრე ჩარგეიშვილი 1, ლუკა მადრაძე 1, მოქალაქე
 იაკობ ნიკოლაძე 1; სამეგრელოში: ყოვლად-სამღუდელთა ტარა-
 სი ეპის. მინგ. 47, თავადი რაფაელ დავითის ძე ეწიხთავი 1,
 დეკ. მარ. საკათ. სობ. ლუკა გაწერელია 1, არქიდიაკ. იმავე სობ.
 ლავრენტი ელიავა 1, სმოტ. სას. სასწ. იოანე ჭიჭინაძე 1, ბლად.
 მღ. მიხეილ მეუნაგრიას 3; სვანეთში: ბლად. მღ. იოსებ ვადა-
 ძე 11; სამურზაყანოში: ბლად. დეკ. დავით მასკაკარიანი 15;
 სოხუში: ყოვლად-სამღუდელთა ალექსანდრე ეპის. აბსაზ. 1, მღუ-
 დელ-მონაზონნი მისის კრებისანი: მასკარი 1, იოსებ 1, ჰრის. მღუდ-
 ლები: ზოხიმე ხელაია 1, ისაია სჯაია 1, სვირიდონ ჩხიკვა-
 ძე 1, გიორგი ახვლედიანი 1, ანტონ გრიგორიას 1,
 გიორგი გეგეჭკორი 1, მიხეილ სახოკიას 1, იოანე გეგეიას 1,
 7

თადეოს საწესანია 1, იოანე თვალთვაძე 1, მღ. მონაწ.
გრიგორი (კახიძე) 1, გურიში: ყოვლად-სამღებოლო გაბრი-
ელ, ეპის. გურიისა 1, წინამ. იოანე ნათლ. მონასტ. აწხ. თე-
მას 1, ბლად. მღებლები: გიორგი ქიქოძე 1, მახსიძე ჩხატა-
რაიშვილი 1, ბლად. თანამ. აღმას. ფოსიძე ჭეიშვილი 1, პრი-
სოდის მღებელი: პეტრე კვაჭავაძე 1, მათე ბლაგიძე 1, ს.
პეტრეხუცელი: მისი უგანათ. თ. იოანე ღრუზინსკი 1; კიევი:
სტუდ. სსს. აკად. გიორგი მაჭავაცარიანი 1, სტანი. ხადიჯაში
(კუბ. ობ.) ნად. სოკეტ. იოანე იოხების ძე ზედგინიძე 1;
სტანიტ. ახადზენში (კუბ. ობლ.) მღებელი პეტრე ჰავილიანოვი
(რუს. დამ.) 1. - - - და სრულიად 424 ეგვ.

სარჩევი ჩუგე—ვ-ის წლის ჟურნალისა.

(ივლისის წიგნისა).

ნაცუღად წინასიტყუაობისა რედაქტორისაგან.	-	-	1
მოკლე ადვილასსმენელი საღმრთო ისტორიის ურმათათჳს. ალექსანდრე ჭომინისა.	-	-	—
დარიგება სასულიერო მოწაფეთათჳს რუს. მღ. ბესარიონ ზედგინიძისა.	-	-	1
წმიდა მარია მკდალინულა. ივ. ელიოზოვისა.	-	-	12
მოძღურება საღმრთო ლიტურგიისათჳს დეკ. გრიგ. ცამციკვისა.			15
ეკლესიისი სიარულისათჳს. (ალექსები). მღ. ი. ქიტუკვისა.	-		19
განწორება შეტომიდეებისა	-	-	20

(აგვისტოს წიგნისა).

მოკლე ადვილასსმენელი ისტორიის ურმათათჳს. ალ. ჭომინისა.	—	
სიტყუა დღესა ქრისტეს თეწისცუალებისასა მღ. გ. ლამბაროვისა.	1	
ჭსწაკლა დღესა ღუთის-მშობლის მიძინებისასა. მღ. ი. სატიკვისა.	6	
კეთილ-სასწოვარი მწერლობა დავით მეფისა აღმაშენებელისა. მღ. გ. ხელიძისა.	9	
მხედართმთავარი მონაზონი — ქართუჭლი. რუს. პლ. ლოლადისა.	14	
ადმონაკლეთით თაყუანისცემისათჳს ღუთისა. მღ. ა. ჯანუკვისა.	17	
გულის წუხილი ბედაკრულისა (ალექსები). გ. იანქოვისა	-	19
სხუა და სხუა ამბავი.		
გალობა სინანულისა დავით მეფისა აღმაშენებელისა. (დამატება).	—	

(სექტემბრის წიგნისა)

მოკლე ადვილასხმენელი ისტორიის ყრმათათჳს. ალ. ჭომინისა, —
 მოთხრობა შობისათჳს ყოვლადწმიდისა ღმთისმშობლისა. რუს.
 დიკ. გ. გამრეკელისა. 21

ჭსწაკლა ლოცვისათჳს უფლისა. რუს. მღ. ვ. იმნაძისა. 40

მოკლე ისტორიული განსილვა საეკკლესიო წიგნთა ქართულთ
 ეკკლესიისა. ი. ს. 46

შესხმითი მოკითხჳს მონასტრების ბლადოჩინისა არხიმ. ტარასისა
 არხიმ. გრიგორისა. 44

სიტყუჳს დღესა ჯუარის ამაღლებისასა მღ. დ. ჭრელაევისა. 51

უძალესი რესკრიპტი საქართულთ ექსარხოსის სასულზედ. 56

(ოქტომბრის წიგნისა).

ძულდი მოთხრობა კუართისათჳს უფლისა. 57.

წამება წმ. დავით და კონსტანტინესი ი. სულხანოვისა 61

მოთხრობა ჰეტრე მესვერისათჳს. რუსულ. ა. ტ. 70

მოკლე მოძღურება განსაწმედელის ფიცის მიძღებისადმი დეკან. ი.
 ბახხაროვისა. 76

შესხმა ყოვლად სამღუდლო მინგრედიის ეპისკოპოსის ტარასისა
 დმი. დეკან. ლუკა გაწერელისი. 78

მოგზაურობა აფხაზეთის მისიონერისა. იღუმ. გ. დადიანისა. 81

სამნი მეგობარნი (იგავი), რუს. ა. იანქოვისა. 94

(ნოემბრის წიგნისა).

წამება წმ. აბიბოხ, ნეკრესელ ეპისკოპოსისა. 97

სიტყუჳს დღესა წმ. გიორგის ხსენებისასა. ა. ჭომინისა. 112

სიტყუჳს დღესა ღმთისმშობლის ტაძრად მიუწანებისასა მღ. ა. ჯანუ-
 ევისა. 102

ქდაგება წმ. მოციქულისა თომასი ინდოეთს. დეკან. გ. გამრეკე-

ლოკისა. 129

შეუძლიან მღუდელსა განამტკიცოს ძრეველი თჳსნი სარწმუნოებასა და კეთილმისხსურებასა შინა ერთითა ოდენ ეკლესიურით ქადაგობითა? ა. არდასიანისა. 126

კრიტიკა: „ძველი აღთქმის ისტორია“ — თარგმან. დეკ. გ. ცაძციკვისძიერ. დიმი. ჯანაშიელისა. 134

(დეკემბრის წიგნისა).

წამება წმ. სტეფანესი. 144

სიტყუა ახალციხის ერისადმი. არხიმ. ტარასისა. 151

სიტყუა შობისათჳს იესო ქრისტესა. მღ. იროდიონ ელიოზიძისა. 164

ჴსწავლა შემდგომ დაფიცებისა სოფლის საზოგადოებისაგან აღმოჩნულთა მსაჯულთა. მღ. იოელ სატიეკისა. 171

სასწაული სატისაგან მაცხოვარისა. თარგ. ივ. ბერძენოვისა 173

სინანული ავაზაკისა. თარგ. დეკ. გ. გამრეკელოვისა. 180

საეკლესიო ამოკრიოული მწერლობისათჳს მღ. გ. ხელიძისა. 283

რადენიმე სიტყუა სასოფლო შოკლებს გახსნისათჳს. გ. იოსელიანისა. 190

წიგნი რედაქტორთან. კნ. ნინო. ამილახვრისა. 197

(იანვრის წიგნისა).

ცხოვრება წმ. ნინა ქართულსა განმანათლებელისა, წინასიტყუაობითურთ — მღუდლის გ. ხელიძისა. 1 — 36

სიტყუა დღესა ახლასა წელიწადისასა. მღ. ბეს. ზედგინიძისა. 200

ჩუქნი დროების სასულიერო მწერლობასკად. (მცირე შენიშვნა). მიხეილ გურგენიძისა. 202

წმიდა ნინას დღესასწაულსკად (ლექსები). მღ. იოელ სატიეკისა. 204

ხედი ღამე. დ. ოდიშელიძისა. 207

გალობა ღმერთზედ. დ. ღამბაშიძისა. 208
 განცხადება ქართულის გაზეთის „ღრუების“ გამოცემასზედ. . 209

(ფებერვლის წიგნისა).

ცხოვრება წმ. ილარიონ ქართულსა. ი. სულხანოვისა. . 212
 სიტყუა უგანათლებულის კნიაზის ალექსანდრე ბაგრატიის ძის
 ღრუზინსკის დასაფლავებაზედ. რუს. კნ. იოანნე ამილახურისა 237
 ჭსწავლა მიგებებსა ზედა უფლისასა. მღ. ი. შატბეროვისა. . 250
 ბრძა და კოჭლი მცველნი. კენახისანი (იგავი) რუს. დეკ. ბ.
 გამრეკელოვისა. - - - - - 252
 ჭეშმარიტი ღირსება კაცისა. რუს. ა. იანქოვისა. - - 254
 სიკვდილი არის დიდი მოძღუარი კაცთა. რუს. დ. ღამბაშიძისა. 256
 აზნ. თადეოს ქაინოსროს მე ელიავა (უწყ. მიცუალ). დეკ. ლ. გაწე-
 რელიასი. 258
 ივ. ი. ლლიბოვსკი (უწყ. მიც.) —
 ათი მცნება (ლექსები). გ. იანქოვისა. - - - - 259

(მარტის წიგნისა).

ცხოვრება წმ. თეოდორა ალექსანდრიელისა. წარმოგზავნილი
 მღ. ა. ავალიანისაგან. - - - - - 260
 სიტყუა წმ. დიდსა ჰარსაკევსა. მღ. კოსტ. ბერძენოვისა. - 275
 სიტყუა დღესა წმ. ჰასეკისასა. მღ. ი. მრეკელოვისა.. - 280
 წოდენიძე სიტყუა განსამართლებულად ჩუქნი მღუდლების უზრუნ-
 ველობისა სასოფლო შკოლების გახსნისათჳს. ნიკოლ. მთვარე-
 ლოვისა. - - - - - 286
 დოცუა (ლექსები). ი. ს. - - - - - 298
 უწყება. - - - - - 299

(აპრილის წიგნისა).

მოხსენებულთათჳს მიცუალბულთასა. რუს. აზნ. ა. გარსევსა-

ნოვისა.	-	-	-	-	301
სიტყუა წინააღმდეგ თუშეთის დეკანოზებთა. მღ. ი. ბარნაბოვისა.	-	-	-	-	320
მოდურება თავადის ბესარიონ კახნაძის განსვენებაზედ. იღუმნის გრიგორ დადიანისა.	-	-	-	-	328
ძელისათვის უფლისა.	-	-	-	-	331
ლომისის წმ. გიორგის ეკლესიას მთიულეთში. მღ. გ. მაღალკვისა.	-	-	-	-	334
ა. ბ და გ ფსალმ. დაკითხისი ლექსებად. არხიმ. ტარასისა.	-	-	-	-	337
მთა წმიდა ტფილისში. (ლექსები). მღ. გ. ხელიძისა.	-	-	-	-	340
სასიამოვნო ამბავი.	-	-	-	-	342

(მაისის წიგნისა).

სიკრძაღლისათვის მართლისა და ცოდვილისა. რუს. აზნ. ალექსანდრე გარსევანოვისა.	-	-	-	-	343
სიტყუა ამალაქებასა ზედა უფლისასა. მღ. გ. ლამბაროვისა.	-	-	-	-	357
სიტყუა აღმთუჴანებასა ზედა წმ. ნიკოლოზის ნაწილთა. მღ. ბ. ზედგინიძისა.	-	-	-	-	361
ჭსწაკლა დღესა სულის წმიდის მოხუჯისასა. მღ. სიმონ ბენაევისა.	-	-	-	-	366
ჭსწაკლა წინეთ დაფიცებისა დეზუტატებთა. აღმორჩეულთა სამეგრელოს საზოგადოებისაგან განსარჩეველად თავადთა და აზნაურთა ღირსებისა. ყოვლადსამღჴდელოს ტარასისა, მინგრელების კობახისისა.	-	-	-	-	368
განზრახუა დღესა წმ. დაკით გარესჯულისასა. ი. ბერძენოვისა.	-	-	-	-	371
შესანიშნავი მოქცევა მართლმადიდებელს სარწმუნოებაზედ.	-	-	-	-	376
სსოვნა ღჴთისა უამსა მწუხარებისასა. (ლექსები). გიორგი იანქოვისა.	-	-	-	-	377
უწყება საქართველოს საეკლესიო სასამღჴდელო პირთ დაჯილდოებისათვის.	-	-	-	-	378

(ივნისის წიგნისა:)

მოძღვრება მდაბლის ხალხისადმი შვილების აღზრდასად. რუს. დ. ოდიშელიძისა.	- - - - -	380
სიტყუა დღესა წმ. მოციქულთა პეტრესა და პავლესა. მღ. ი. ელიძისა.	- - - - -	392
მოკლე დარიგება ახალდაქორწინებულთა მეუღლეთა. მღ. გ. კაკისა.	- - - - -	397
რომელნიმე ნაკურთნი წმ. იოანე ნათლისმცემელის ცხორებო- საგან. მღ. ს. ტიკიძისა.	- - - - -	399
წმ. მღვდელმწამე ეპიკოპოსამუსატელ ეპისკოპოსი. მღ. გ. სელიძისა.	- - - - -	406
ანტიკრიტიკა. . გ. იოსელიანისა.	- - - - -	413
სია ჟურნალად ხელის მოძვერთა.	- - - - -	429

ОБЪ УЧИЛИЩАХЪ ДѢВИЦЪ ДУХОВНАГО ЗВАНІЯ.

По распоряженію г. оберъ-прокурора святѣйшаго Синода, напечатаны свѣдѣнія объ училищахъ дѣвицъ духовнаго званія. При учрежденіи этихъ особыхъ воспитательныхъ заведеній для священнослужительскихъ дочерей, лежала въ основаніи та мысль, что, не говоря уже о недоступности воспитанія въ свѣтскихъ учебныхъ заведеніяхъ, по его дороговизнѣ или по его исключительной сословности въ институтахъ для дѣвицъ дворянскаго происхожденія, самое направленіе этого воспитанія, его духъ, сущность, обстановка совершенно не соотвѣтствовали будущей участи и назначенію дочерей духовенства. Изъ этихъ послѣднихъ требовалось воспитать твердо православныхъ христіанокъ, привыкшихъ къ строгому исполненію всѣхъ обычаевъ православной церкви и основательно наставленныхъ въ ученіи вѣры; опытныхъ, трудолюбивыхъ и самоработящихся домохозяекъ, умѣющихъ и не гнушающихся приложить ко всякому занятію собственныя руки; женъ и матерей, не мечтающихъ объ удовольствіяхъ свѣтской жизни, объ успѣхахъ въ обществѣ и о выгодномъ супружествѣ, но способныхъ всецѣло предаться исполненію многостороннихъ семейныхъ обязанностей; готовыхъ довольствоваться самымъ скром-

нымъ существованіемъ и посвятить всю свою жизнь на честный трудъ и на пользу ближнихъ. Во всеподданнѣйшемъ докладѣ бывшаго оберъ-прокурора графа Протасова объ открытіи этихъ училищъ было сказано, что ни одно изъ существующихъ женскихъ учебныхъ заведеній не можетъ служить образцомъ для воспитанія дѣвицъ духовнаго званія, потому что назначеніе этихъ послѣднихъ совершенно отлично отъ всѣхъ другихъ состояній и сопровождается обстоятельствами, не извѣстными во всякомъ другомъ быту; жены священниковъ должны стоять въ особыхъ отношеніяхъ къ нимъ, и даже къ прихожанамъ ихъ, и должны быть тѣмъ болѣе нравственны, что, по правиламъ церковнымъ, извѣстная степень худаго поведенія жены священника разрушаетъ въ немъ самомъ священство. Эти соображенія приводятъ къ тому заключенію, что устройство воспитанія дѣвицъ духовнаго званія, согласно съ истинными потребностями его, тогда только можетъ быть вполнѣ достигнуто, когда оно будетъ совершаться подъ непосредственнымъ вѣдѣніемъ духовнаго управленія.

Потребность доставленія приличнаго образованія дочерямъ сельскаго духовенства ощущалась уже давно и весьма сильно, потому что молодымъ людямъ, окончившимъ курсъ въ семинаріи, приходилось при ихъ вступленіи на священнослуженіе вступать въ бракъ съ дѣвицами, не получившими большею частью никакого воспитанія и невольно склонявшими ихъ къ грубымъ привычкамъ и образу жизни простыхъ поселянъ; такое положеніе доставляло сельскимъ священникамъ глубокое нравственное страданіе

и было для них истиннымъ несчастіемъ. Еще съ 30-хъ годовъ духовное начальство принимало мѣры къ устройству въ нѣкоторыхъ женскихъ монастыряхъ воспитательныхъ отдѣленій для сиротъ духовнаго званія; но эти учрежденія составляли не болѣе какъ пріюты для призрѣнія беспомощныхъ дѣвочекъ и никакъ не могли быть называемы учебными заведеніями, такъ какъ кругъ обученія въ нихъ ограничивался одною грамотностью и нѣкоторыми рукодѣльями. Первоначальная мысль о доставленіи правильнаго образованія дочерямъ духовенства и учрежденіе первыхъ двухъ училищъ дѣвицъ духовнаго званія, царско-сельскаго въ 1843 году и ярославскаго въ 1846 г., принадлежатъ всецѣло благодушной и просвѣщенной заботливости Ея Высочества Великой Княжны Ольги Николаевны (нынѣ Королевы Виртембергской), соблаговолившей съ тѣмъ вмѣстѣ принять на себя званіе главной попечительницы этихъ училищъ; а своимъ послѣдующимъ уможеніемъ и усовершенствованіемъ эти заведенія обязаны благодѣяніямъ Ея Величества Государыни Императрицы Маріи Александровны, удостоившей принять ихъ подъ свое Августѣйшее покровительство.

Къ настоящему времени открыто въ 26-ти епархіяхъ 30 училищъ, въ коихъ воспитывается до 2,000 дѣвицъ, и въ скоромъ времени будутъ открыты еще четыре училища. Эти заведенія двухъ родовъ: одни изъ нихъ въ числѣ 11-ти (между коими 7 устроены недавно въ юго-западныхъ губерніяхъ), имѣютъ счастье состоять подъ Августѣйшимъ покровительствомъ Государыни Императрицы, и за

исключеніемъ одного, кіевскаго, были всѣ учреждены по распоряженію духовно-учебнаго управленія, съ полученіемъ содержанія изъ духовно-учебныхъ капиталовъ; другія были устроены и содержатся на мѣстныя епархіальныя средства, находясь въ непосредственномъ завѣдываніи мѣстныхъ преосвященныхъ; три училища изъ числа этихъ послѣднихъ находятся при монастыряхъ, а два были открыты и содержатся частными лицами.

Всѣ эти заведенія имѣютъ близко сходные уставы и программу преподаванія, составленные по образцу правилъ, написанныхъ для царскосельскаго училища, по указаніямъ его основательницы, Великой Княжны Ольги Николаевны. Курсъ наукъ ограниченъ самыми необходимыми предметами, а именно: законъ Божій, языки русскій и славянскій, русская исторія и географія, всеобщая исторія и географія въ сокращенномъ объемѣ, ариѳметика до тройнаго правила включительно, рисованіе, сколько это нужно для правильнаго составленія узоровъ шитья, церковное пѣніе. Въ этой программѣ обученіе закону Божію не ставится на послѣдній планъ преподаванія и не ограничивается краткимъ обзоромъ библейской исторіи и поверхностнымъ знаніемъ катихизиса, но производится основательно, тщательно и въ качествѣ главнаго предмета преподаванія; кромѣ св. исторіи и катихизиса преподается ученіе о православныхъ храмахъ и ихъ принадлежностяхъ, о дѣйствіяхъ и временахъ богослуженій, исторія церкви вселенской и русской; по субботамъ, внѣ классовъ, заставляютъ воспитаницъ выучивать и объясняютъ имъ псалмы, каноны и раз-

ныя церковныя пѣсни; законоучители бесѣдуютъ съ ними о святыхъ истинахъ православія, объясняютъ имъ Евангеліе, читаютъ назидательныя духовныя произведенія; онѣ присутствуютъ при всѣхъ праздничныхъ богослуженіяхъ, принимая сами участіе въ чтеніи и пѣніи; ихъ приучаютъ къ соблюденію всѣхъ обычаевъ и постовъ, установленныхъ православною церковью, съ внушеніемъ имъ чувства священнаго уваженія къ ея постановленіямъ. Курсъ ученія разделенъ на три двухгодичные класса.

Относительно приученія воспитанницъ къ занятіямъ руководѣльнымъ и хозяйственнымъ установленъ слѣдующій порядокъ: онѣ обучаются рѣшительно всѣмъ необходимымъ руководѣльямъ и большею частью сами приготавливаютъ всю нужную для себя одежду; приучаются стирать бѣлье, катать и гладить его; поочередно дежуря, исправляютъ всѣ обязанности домашняго хозяйства, моютъ посуду, чистятъ разныя вещи, прислуживаютъ за столомъ, стряпаютъ на кухнѣ, пекутъ хлѣбы, заготовляютъ въ прокъ провизію, приготавливаютъ разные припасы изъ молока, исполняютъ всѣ работы въ саду и огородѣ, на скотномъ и птичномъ дворѣ, даже приучаются жать, трепать ленъ и т. п.; вечеромъ дежурныя обязаны отдавать начальницѣ подробный отчетъ о количествѣ употребленныхъ припасовъ съ обозначеніемъ ихъ цѣнности.

Одни изъ училищъ предназначены исключительно для дочерей духовенства, но въ другихъ дозволено принимать дочерей причетниковъ, и это главнымъ образомъ потому, что большинство училищъ, открытыхъ на мѣстныя епархі-

альные средства, имѣютъ назначеніемъ быть не только учебными заведеніями, но также пріютами для призрѣнія беспомощныхъ сиротъ всего духовнаго сословія. Такимъ образомъ заведенія этого послѣдняго рода принадлежатъ къ разряду благотворительныхъ учрежденій, и таковой ихъ характеръ отражается на самомъ ихъ устройствѣ: большею частью на ихъ содержаніе собраны скудные средства; преподаватели наукъ, изъ членовъ мѣстнаго духовенства и учителей духовно-учебныхъ заведеній, исполняютъ свои обязанности безмездно, по одному усердію, или за самое ничтожное вознагражденіе, начальницѣ и воспитательницамъ положено до крайности малое жалованье; четыре училища устроены въ монастыряхъ и воспользовались готовымъ помѣщеніемъ. Во всѣхъ училищахъ дѣвицъ духовнаго званія положено имѣть воспитанницъ на штатномъ содержаніи и своекоштныхъ пансіонерокъ, а въ нѣкоторыхъ еще принимающихъ ученицъ; въ четырехъ училищахъ допущено принимать пансіонерокъ и принимающихъ изъ всякаго званія. Общее число воспитанницъ въ каждомъ заведеніи простирается отъ 30 до 120.

Отличительная черта училищъ дѣвицъ духовнаго званія, дѣлающая ихъ столь выгодными и благотѣльными для бѣднаго средствами духовенства, заключается въ назначеніи чрезвычайно дешевой платы за воспитаніе. Въ небольшомъ числѣ училищъ, преимущественно находящихся въ монастыряхъ, плата за содержаніе своекоштной воспитанницы пищею и одеждою назначена отъ 25 до 40 р. въ годъ, а во всѣхъ остальныхъ отъ 50 до 60 рублей; въ

облегченіе родителямъ допущено въ нѣкоторыхъ училищахъ принимать пансіонерокъ на своей одеждѣ, съ соразмѣрнымъ уменьшеніемъ количества платы. Если вспомнить что за воспитаніе дѣвицъ въ свѣтскихъ институтахъ и въ пансіонахъ платится сотнями рублей, а съ приходящихъ ученицъ въ женскихъ гимназіяхъ берется за одно елушаніе уроковъ 40 р. въ годъ, то благодѣяніе для духовенства отъ учрежденія особыхъ дешевыхъ училищъ для воспитанія его дочерей и незамѣнимость этихъ училищъ никакими другими общественными учебными заведеніями сдѣлаются очевидными.

Другая отличительная черта этихъ училищъ заключается въ томъ, что, частью изъ экономическихъ училищныхъ суммъ, частью изъ пожертвованныхъ на этотъ предметъ капиталовъ, всѣмъ окончившимъ курсъ воспитанницамъ дѣлается при ихъ выпускѣ приданое, и при вступленіи ихъ въ замужство за духовное лицо выдается денежное пособіе. вспомошествованія этого рода составляютъ истинное и значительное благодѣяніе для бѣдныхъ семействъ. Первая мысль объ этомъ добромъ дѣлѣ и начало ея осуществленія принадлежатъ также благодушію Великой Княжны Ольги Николаевны: Ея Высочество изволила постановить о томъ въ уставѣ царскосельскаго училища и пожертвовать отъ себя этому заведенію 15,000 р. асс., для постояннаго употребленія процентовъ съ этого капитала въ награжденіе выпускнымъ воспитанницамъ.

Училища, состоящія подъ Августѣйшимъ покровительствомъ Государыни Императрицы, осыпаны благодѣяніями

и милостями Ея Величества: по заботливому желанію Государыни улучшить ихъ положеніе, были увеличены штаты на ихъ содержаніе, устроены для нихъ удобныя зданія, дарованы различныя служебныя выгоды начальницамъ и воспитательницамъ этихъ заведеній; Ея Величество изволяетъ постоянно жаловать разные предметы на училищныя церкви, бібліотеки и воспитанницамъ, а при каждомъ выпускѣ изъ царскосельскаго училища 2,000 р., для распределенія между выходящими воспитанницами, соразмѣрно ихъ успѣхамъ и поведенію. Кромѣ годовыхъ отчетовъ, Ея Величеству благоугодно было получать изъ cadaго училища ежемѣсячныя вѣдомости о состояніи и содержаніи воспитанницъ, а изъ царскосельскаго даже еженедѣльные; на долю этого послѣдняго заведенія выпало особенное счастье, и оно постоянно удостоивается многочисленными посѣщеніями своей Августѣйшей Благодѣтельницы.

Самая важная и достойная вниманія часть напечатанныхъ свѣдѣній объ училищахъ двѣиць духовнаго званія заключается въ описаніи плодовъ воспитанія въ этихъ заведеніяхъ. Представленныя по этому свидѣтельства дѣйствительно составляютъ положительное доказательство; они заключаются въ фактахъ, приведенныхъ въ донесеніяхъ нѣкоторыхъ училищныхъ и епархіальныхъ начальствъ, и въ помѣщенныхъ отрывкахъ изъ писемъ бывшихъ воспитанницъ къ прежнимъ ихъ воспитательницамъ. Изъ совокупнаго содержанія этихъ свидѣтельствъ вытекаетъ убѣжденіе, что доставляемое въ этихъ училищахъ воспитаніе

вполнѣ достигаетъ предназначенной цѣли: ихъ воспитанницы проникаются чувствомъ христіанской вѣры, правилами религіозной нравственности, сознаниемъ долга къ ближнимъ и обществу, глубокою и трогательною благодарностью къ ихъ Августѣйшей Благодарительницѣ и ко всѣмъ бывшимъ ихъ благотворителямъ и воспитателямъ, и ревностнымъ желаніемъ доказать эту благодарность на дѣлѣ; онѣ вносятъ благотѣльное вліяніе просвѣщенія и почерпнутыхъ ими разнообразныхъ свѣдѣній въ свой семейный бытъ, и не только въ одномъ нравственномъ отношеніи, но и въ матеріальномъ, исполняя собственными руками даже самыя тяжелыя хозяйственныя и полевыя работы. Особенно замѣчательны и благотворны ихъ усердіе и труды къ обученію крестьянскихъ дѣтей и къ распространенію между лицами всѣхъ возрастовъ простаго народа правилъ религіозной нравственности и сознательныхъ понягій о христіанскомъ ученіи. Нимало не удивительно послѣ этого, что крестьяне нѣкоторыхъ селъ ярославской губерніи обращались съ просьбою о назначеніи къ нимъ священника, женатаго на воспитанницѣ ярославскаго училища, а также, что число поступающихъ прошеній отъ священниковъ, даже отъ самыхъ бѣдныхъ, о принятіи ихъ дочерей своекоштными пайсіонерками въ эти училища далеко превышаетъ положенное штатное число воспитанницъ. Въ четырехъ первоначально учрежденныхъ училищахъ была положено имѣть на половину воспитанницъ штатныхъ и своекоштныхъ; но, вслѣдствіе значительнаго числа прошеній о помѣщеніи дѣвицъ на собственномъ содержаніи, послѣдова-

ло въ 1858 г. разрѣшеніе сокращать, по мѣрѣ надобности, число казеннокоштныхъ воспитанницъ, съ увеличеніемъ пріема пансіонерокъ. Вслѣдствіе этого дозволенія, въ настоящее время состоитъ въ этихъ четырехъ училищахъ 48 казенноштатныхъ воспитанницъ и 235 своекоштныхъ. Это обстоятельство убѣдительно доказываетъ, что учрежденіе особыхъ благоустроенныхъ и дешевыхъ училищъ для образованія дѣвицъ духовнаго происхожденія вполне соответствовало существенной потребности духовенства, и что доставляемое въ нихъ воспитаніе пріобрѣло его довѣріе.

Чрезвычайно жаль, что объемъ журнальной статьи не позволяетъ перепечатать цѣликомъ послѣднюю главу изданной, по распоряженію графа Д. А. Толстаго, и упомянутой выше книги, гдѣ именно говорится о воспитаніи въ училищахъ дѣвицъ духовнаго званія: содержаніе этой главы въ высшей степени любопытно и назидательно, а помѣщенные отрывки изъ писемъ воспитанницъ производятъ истинно-отрадное и утѣшительное впечатлѣніе.

Ознакомясь съ этими свѣдѣніями, остается вполне согласиться съ справедливостью выведенныхъ изъ нихъ слѣдующихъ заключеній:

Эти училища образовали разсадникъ самыхъ полезныхъ, ревностныхъ и безкорыстныхъ дѣятельницъ на поприщѣ научнаго, нравственнаго и христіанскаго просвѣщенія нашего простаго народа, т. е. непосредственныхъ исполнительницъ того великаго дѣла, которое составляетъ основу и залогъ преуспѣянія, благоденствія и могущества государства. Какія изъ числа всѣхъ прочихъ существую-

щихъ у насъ воспитательныхъ женскихъ заведеній могутъ быть сравнены, по приносимымъ ими плодамъ, съ этими училищами? Исполненіе обязанности наставницъ въ сельскихъ школахъ представляетъ воспитанницамъ женскихъ духовныхъ училищъ достойное поприще дѣятельности на пользу народа; при томъ твердомъ и основательномъ религіозномъ воспитаніи, которое онѣ получаютъ, никто не можетъ быть полезенѣ ихъ въ этомъ дѣлѣ, и онѣ съ готовностью принимаютъ на себя исполненіе сопряженнаго съ ними труда, тогда какъ воспитанницы дворянскихъ институтовъ и городскихъ пансіоновъ никогда не согласятся и неспособны поселиться въ деревнѣ, чтобы быть наставницами крестьянскихъ дѣтей, къ тому же безмездно или за самое ничтожное вознагражденіе.

Вотъ новая сторона, несомнѣнно открывающая на дѣлѣ ту важную пользу, тѣ благотворные плоды, которыхъ слѣдуетъ ожидать отъ учрежденія и распространенія, подъ наблюдениемъ духовнаго вѣдомства, особыхъ училищъ для воспитанія дочерей духовенства.

(Слѣв. Почта.)

Въ виду открытія при мцхетскомъ женскомъ монастырѣ небывалаго у насъ „грузинскаго училища дѣвицъ духовнаго званія“—мы считаемъ полезнымъ познакомить нашихъ читателей, преимущественно же наше духовенство съ помѣщенной здѣсь статьею, въ которой ясно и официально высказана мысль, съ одной стороны, о существенной необходимости особыхъ училищъ для образованія дѣвицъ духовнаго званія, а съ другой—о недостаточности нравственно-религіознаго и пракческаго воспитанія дѣвицъ свѣтскаго сословія, въ чемъ нельзя не убѣдиться изъ многочисленныхъ живыхъ примѣровъ.

Ред.

Предохранительныя средства противъ холеры.

Холера надѣлала много шуму въ прошедшемъ году почти во всѣхъ частяхъ свѣта; она свирѣпствовала и въ нашемъ краѣ, особенно въ нѣкоторыхъ мѣстахъ; только Богъ сохранилъ многолюдный нашъ Тифлисъ отъ страшной эпидеміи, хотя и здѣсь было нѣсколько холерныхъ случаевъ. Кавказское Медицинское Общество заблаговременно составило „народныя врачебныя наставленія на случай появленія повальной холеры на Кавказѣ“ (напечатаны въ 1865 г.), и одинъ изъ гг. докторовъ читалъ въ началѣ текущаго года, въ залѣ штаба Кавказскаго военнаго округа „публичныя лекціи о холерѣ“ (напеч. въ семѣ 1866 г.). Но сими „наставленіями“ и „лекціями“ не могло воспользоваться большинство нашего духовенства, какъ это намъ положительно извѣстно. Нынѣ же, встрѣтивъ въ одномъ изъ духовно-періодическихъ изданій подобныя наставленія, какъ сказано тамъ, „оправданныя опытомъ и современными наблюденіями“ — перепечатываемъ ихъ при своемъ изданіи. Слѣдовать симъ наставленіямъ, т. е. вести правильный образъ жизни, быть умѣреннымъ во всемъ, обращать особенное вниманіе на соблюденіе чистоты какъ тѣла, такъ рав-

но относительно одежды, постели, жилья и пр.—всегда и во всѣхъ отношеніяхъ пріятно и полезно.

„1. Кто привыкъ вести правильный образъ жизни, т. е., умѣренъ въ діетѣ и не изнуряетъ себя излишними физическими или умственными трудами, тому нечего бояться появленія холеры; ему слѣдуетъ не отставать отъ привычныхъ своихъ занятій и образа жизни, сохранять постоянно спокойствіе духа и быть готовымъ на помощь заболѣвающимъ ближнимъ, твердо помня, что холера, не будучи болѣзнію приличивою (т. е., она не передается прикосновеніемъ къ больному), скорѣе поражаетъ людей боязливыхъ, предающихся страху и отчаянію при видѣ больныхъ, чѣмъ тѣхъ, которые смѣло, даже съ полнымъ самоотверженіемъ ухаживаютъ за одержимыми этимъ недугомъ.

2. Болѣе всего должно остерегаться разныхъ выхваляемыхъ противъ холеры, предохранительныхъ средствъ, въ особенности же секретныхъ, и отнюдь не употреблять самому, безъ предписанія врача, сильно-дѣйствующихъ лекарствъ, какъ то: перцовки, разнаго рода капель, будто бы прямо и непосредственно уничтожающихъ холеру, или въ составъ коихъ входитъ опій, преимущественно же слабительныхъ средствъ.

3. Всѣми мѣрами нужно избѣгать простуды, весьма располагающей къ поносамъ и холерѣ; но изъ этого не слѣдуетъ однакожъ, что нужно запершись, безвыходно сидѣть дома. Напротивъ того, умѣренное движеніе на свѣжемъ воздухѣ весьма полезно; нужно только при этомъ одѣвать-

ся сообразно погодѣ, въ особенности же ноги и животъ держать потеплѣе; на животѣ полезно носить постоянно, во все время эпидеміи, фланелевый или суконный набрюшникъ, и укрываться отъ дѣйствія ненастной погоды, заботясь въ особенности о сухости ногъ. Ни въ какое время года не слѣдуетъ ложиться, особливо же животомъ (какъ это дѣлаютъ иногда наши простолюдины) на сырую землю.

4. Еще болѣе располагаютъ къ холерѣ неумѣренность въ нищѣ и излишнее употребленіе крѣпкихъ напитковъ; особенно вредны ночныя попойки, съ карточными играми и разнаго рода распутствомъ; пьяницамъ всѣхъ болѣе угрожаетъ опасность. Весьма вредны также и ночныя продолжительныя бдѣнія за умственными работами.

5. Кто страдаетъ слабостію пищеваренія, тому должно непременно держаться слѣдующей діеты: не выходить изъ дома, на тощакъ, а выпить передъ тѣмъ немного горячаго чая, чернаго кофе или теплаго бульона, или же съѣсть кусокъ варенаго или жаренаго мяса съ хорошо сваренными овощами, напр. картофелемъ, морковью и т. п. смотря по тому, кто къ чему привыкъ. Обѣдь долженъ быть всегда въ опредѣленный часъ и состоятъ изъ простыхъ и немногихъ блюдъ. Нужно болѣе всего избѣгать кушаній жирныхъ, сырыхъ и холодныхъ (ботвиньи, окрошки, винигрета и т. п.), всякаго рода салата, огурцовъ, дынь и арбузовъ, вообще сырыхъ фруктовъ и овощей, копченыхъ и не-копченыхъ колбасъ, свинины, соленой рыбы, круто-сваренныхъ яицъ, сыру, грибовъ, свѣже-печенаго и недопеченна-

го хлѣба. Всѣ эти кушанья еще вреднѣе дѣйствуютъ на ночь, чѣмъ днемъ. (*)

6. Для питья употреблять всего здоровѣе свѣжую, чистую воду, но отнюдь не утолять жажды сразу большими приемами—особенно при разгоряченіи тѣла или при усталости, послѣ продолжительнаго движенія или работы; хорошо пить для утоленія сильной жажды тепловатый слабый чай. Воду не совсѣмъ чистую при невозможности имѣть лучшую, надо очищать, опуская въ нее раскаленный уголь или нѣсколько сухарей чернаго хлѣба. Сухари не только придаютъ водѣ пріятный вкусъ, но отчасти очищаютъ отъ случайныхъ примѣсей, отъ коихъ зависитъ ея мутность и непріятный запахъ. Умѣренное употребленіе хлѣбнаго и винограднаго вина, пива и кваса (съ прибавленіемъ мяты привыкшимъ къ этому напитку) не воспрещается.

7. Самое тщательное вниманіе слѣдуетъ обращать на соблюденіе чистоты, какъ тѣла (привычное хожденіе въ баню), такъ равно относительно одежды, постели и жилья. Само собою разумѣется, что изъ бани не слѣдуетъ выходить достаточно не остывши. Дурно, неопратно содержимыя и не надлежащимъ образомъ провѣтриваемыя помѣщенія весьма располагаютъ къ воспріятію не только холеры, но и всякой эпидемической болѣзни; потому необходимо въ ясную погоду, по нѣскольку разъ въ день, открывать окна и

(*) Для предохраненія отъ холеры нужно носить въ зубахъ кусочекъ камфоры, вставленный въ перо, когда выходишь на улицу. См. письмо изъ Испаніи прав. обзор. дек. 1865.

двери (но отнюдь не ночью), а въ сырую, ненастную погоду — протапливать печи и камины, не закрывая трубъ. Въ особенности же содержателямъ фабрикъ, мастерскихъ и артелей слѣдуетъ обращать на этотъ предметъ самое строгое вниманіе. При переводѣ рабочихъ изъ одного помѣщенія въ другое, нужно непременно, въ случаѣ, если въ домѣ были больные, выбѣливать стѣны негашеною известью. Но не одни только жилыя помѣщенія, а точно также подвалы, кладовыя, конюшни и хлѣва, сорныя и помойныя ямы и вообще дворы, улицы и водосточныя трубы должны быть содержимы какъ можно чище.

8. Домохозяйствамъ и всѣмъ жильцамъ нужно заботиться какъ можно болѣе о поддержаніи чистоты въ отхожихъ мѣстахъ, которыя, по господствующему нынѣ мнѣнію врачей, составляютъ главнѣйшій источникъ распространенія холеры. Для этой цѣли можно обмывать чистою водою стульчики, а также придѣлывать къ нимъ закрывающіе отверстіе ихъ простыя клапаны. Какъ для комнатныхъ подвижныхъ суденъ, такъ въ особенности для обыкновенныхъ отхожихъ мѣстъ, крайне необходимо употребленіе составовъ, уничтожающихъ зловоніе: желѣзнаго купороса и древесно-уксусной кислоты, еще существеннѣе необходимо для выгребовъ (объ употребленіи желѣзнато купороса для отхожихъ мѣстъ сообщено было неоднократно въ приказахъ С.-петербургскаго обѣръ-полиціймейстера). Испраженія больныхъ и изверженія рвотою должно тотчасъ же выносить изъ комнатъ, поливать растворомъ хлориновой извести или лабаракавой водою и выливать въ отхожія

мѣста. Запачканное испраженіями больныхъ бѣлье слѣдуетъ, передъ тѣмъ какъ стирать, также промывать въ этихъ жидкостяхъ. (*)

9. Нѣкоторые неправильно рассуждаютъ, будто холера обнаруживается со всѣми своими припадками внезапно у совершенно здороваго человѣка. Напротивъ того, почти всегда замѣчаются предвѣстники этой болѣзни, появляющіеся обыкновенно за день-за два, а иногда даже за недѣлю.

Предвѣстники эти состоятъ въ общемъ разстройствѣ здоровья, при боляхъ (коликахъ) въ животѣ, а иногда безъ всякой боли, — слизистомъ, водянистомъ поносѣ, потерѣ аппетита, тошнотѣ и блѣдномъ бѣловатомъ языкѣ, при чемъ по временамъ ощущаются иногда легкія подергиванія въ икрахъ и ногахъ. Поносъ заслуживаетъ преимущественно вниманія: онъ почти всегда появляется какъ главный предвѣстникъ холеры, такъ что представленный самому себѣ, онъ почти всегда переходитъ въ эту болѣзнь; но если его захватить во-время и подвергнуть правильному леченію, то въ большинствѣ случаевъ развитіе холеры легко предупреждается.

Не должно пренебрегать даже незначительными припадками поноса; тотчасъ же необходимо обращаться къ врачу, а до прибытія врача должно воздержаться отъ

(*) Для уничтоженія холерическихъ миазмовъ въ комнатѣ— должно держать крѣпкую водку въ открытомъ сосудѣ, опустивъ въ нее мѣдную монету. Польза этого испытана въ Испаніи. См. прав. обзор. дек. 1865, стр. 123—замѣтки.

всякой пищи, лечь тотчасъ въ постель, напиться легкаго чая, настоя мяты или липоваго цвѣта и стараться немного вспотѣть. Если поносъ усилится, нужно давать больному пить отваръ рису, а на животъ положить горячей золы или овса въ салфеткѣ и горчичникъ. При большемъ усиленіи поноса и когода къ тому присоединится рвота, охлажденіе тѣла, судороги конечностей, то, въ ожиданіи прибытія врача, стараться согрѣть больнаго, растирая его теплымъ камфорнымъ спиртомъ, или простымъ хлѣбнымъ виномъ съ уксусомъ или солью; скорченные члены приводить постепенно, безъ значительнаго усилія въ нормальное положеніе,—что уменьшаетъ боли, возбуждаемыя судоргами конечностей.

10. Не всегда удобно и безопасно оставлять больныхъ для излеченія на дому, даже въ самомъ началѣ болѣзни, особливо когда нѣсколько человекъ напр. рабочихъ или мастеровыхъ живутъ вмѣстѣ, да при томъ же въ тѣсномъ, дурно провѣтриваемомъ помѣщеніи. Въ такихъ случаяхъ, при появленіи вышеописанныхъ przypadковъ, больныхъ слѣдуетъ тотчасъ же отправлять въ больницы.“ (О. Е. В.)

Свѣдѣніе о числѣ подписчиковъ „Грузинскаго Дух. Вѣстника“ за 18⁶⁵/₆₆ годъ.

По заведенному нашею редакціею порядку, любопытному для нашихъ подписчиковъ, считаемъ не излишнимъ представить любителямъ грузинской духовной литературы свѣдѣніе о числѣ разошедшихся экземпляровъ нашего изданія за 2-й (18⁶⁵/₆₆) годъ. Говоря откровенно, сначала мы нѣсколько стѣснялись помѣщеніемъ такого отчета въ своемъ журналѣ, считая это слишкомъ дѣтскимъ и пустымъ дѣломъ, но черезъ годъ послѣ того вполне убѣдились, что подобныя свѣдѣнія о судьбѣ духовной журналистики не пренебрегаются даже высшимъ ученымъ обществомъ: такой отчетъ былъ помѣщенъ въ одной изъ книжекъ „Трудовъ Кіевской Дух. академіи“ за 1865 годъ. И дѣйствительно, если всѣ прочія статистическія свѣдѣнія имѣютъ значеніе для общества и администраціи, то статистика духовныхъ книгъ и журналовъ должна имѣть преимущественное значеніе въ православномъ народѣ. Этимъ объясняется или познается степень духовнаго просвѣщенія въ народѣ, — его любовь и сочувствіе, стремленіе и преданность къ интересамъ религіи и церкви. — Итакъ, въ тече-

ніе вышеозначеннаго журнальнаго года оказали благосклонное вниманіе къ нашему изданію, чрезъ принятіе участія въ подпискѣ на него, слѣдующія лица и мѣста:

Въ Тифлисъ и его уѣздъ: Экзаршескій домъ 1 экз., Преосвящ. *Геронтій*, еп. гор. викарій грузинскій 1, Ректоръ Сем. архим. *Викторинъ* 3, Главный свящ. Кавк. Арміи, прот. *Стефанъ Гумилевскій* 1, Инспекторъ Сем. іером. *Несторъ* 1, Наст. Квабтах. мон. архим. *Тарасій* 1, Наст. Давидгаредж. пуст. архим. *Григорій* 1, Греч. архимандриты: *Проконій* 1, *Герасимъ* 1 и *Агаѳангелъ* 1, З. С. *Коргановъ* 1, Его сіят. кн. *Іессей Адам. Андрониковъ* 1, Ея сіят. кн. *Варвара Баграт. Орбеліани* 1, Его свѣтл. кн. *Ираклій Алек. Грузинскій* 2, Его сіят. кн. *Григорій Дмитр. Орбеліани* 1, *Николай Георг. Берzenovъ* 1, *Лаврентій Петр. Ардазіани* 1, *Илія Никол. Феодоровъ* (Р. пр.) 1, свящ-ки: *Леонъ Бакрадзе* 1, *Михаиль Севастьяновъ* 1, *Павель Григорьевъ* 1, *Алексѣй Саларидзе* 1, *Аристархъ Теохари* (Р. пр.) 2, *Антоній Ѡоминъ* 1, *Григорій Петріевъ* 1, *Димитрій Гварамадзе* 1, *Іоаннъ Дзизиковъ* 1, *Савва Цискаровъ* 1, *Александръ Аваліани* 1, Сіонскій каедр. соборъ 1, Мцхетскій жен. монастырь 1, Ея сіят. княг. *Марія Чавчавадзе* 1, свящ. *Соломонъ Еліозовъ* 1, Наст. Іоанно-крест. пуст. архим. *Макарій* 1, Послушникъ оной *Иванъ Берzenovъ* 1, Благоч. г. Тифлиса, прот. *Григорій Чрелаевъ* 10, прот. *Кукійской Никол. ц. Іоаннъ Имнадзе* 1, Его сіят. кн. *Георгій Роман. Эрстовъ* 1, Благ. свящ. *Григорій Павліевъ* 7, *Зурабъ Давид. Одшелидзе* 1, *Димитрій Осип. Беріевъ* 1, Благ. пр. *Захарія Мжедловъ* 4, Благ. прот. *Андрей Гургенидзе* 5, кн.

Оаддей Зах. *Гурамовъ* 1, кн. Соломонъ *Эристовъ* 1, Захари́я Давид. *Сараджевъ* 1, Ея свѣтл. княг. Елена Зах. *Грузинская* 1, Аристовуль Иван. *Стратоновичъ* (Р. пр.) 2. Въ *Телавскомъ* уѣздѣ: Благ. свящ-ки: Петръ *Шіуковъ* 14, Игнатій *Мревловъ* 11, Иларіонъ *Евфимовъ-Еліозовъ* 10, Димитрій *Агніевъ* 8, Николай *Хуциевъ* 5, Княг. Меланія *Вахвахова* 1, кн. Михаилъ *Андрониковъ* 1, княг. Тамара Борис. *Джорджадзе* 1, Гражд. Ананія *Чквіановъ* (для дух. уч.) 1. Въ *Сигнахскомъ* уѣздѣ: Благоч. прот. Іоиль *Нацваловъ* 12, священники: Григорій *Гамбаровъ* 10, Симонъ *Бенаевъ* 8, Іоиль *Хатіевъ* 19, Настоятель хирскаго монаст. арх. *Софроній* 1, Наст. Бодб. соб. игум. *Григорій* 1. Въ *Горійскомъ* уѣздѣ: Дух. училище 1, прот. горійскаго успенскаго собора. Пант. *Цинамзгваровъ* 1, Благоч. священники: Іосифъ *Симоновъ* 9, Іоаннъ *Шатберовъ* 9, Соломонъ *Хахановъ* 7, Соломонъ *Канделаковъ* 4, Евстасій *Мдзинаровъ* 2, Виссаріонъ *Тавдгиридзе* 9, Іоаннъ *Инаевъ* 3, Николай *Мухетадзе* 3, Алексѣй *Цицкіевъ* 3, княг. Екатерина Аслан. *Эристова* 1, княж. Нина Георг. *Амилахвари* 1, кн. Давидъ Барз. *Мачабели* 1. Въ *Александрополь:* Прот. Іаковъ *Іоакимовъ* (Р. пр.) 2. Въ *Шемахь:* Прот. Димитрій *Александропольскій* (Р. пр.) 2. Въ *Закачалахъ:* благ. свящ-ки: Соломонъ *Григорьевъ* 1, Петръ *Кончуревъ* 6; Въ *Коби:* благ. свящ. Георгій *Итоніевъ* 3; Въ *Анануръ:* Благ. свящ. Іеронимъ *Садзагеловъ* 6. Въ *Дербентъ:* свящ. Прокль *Іосселиани* 1; Въ *Эривани:* Благ. прот. Петръ *Мамисовъ* 2; Въ *Ахалцихъ:* Благ. прот. Георгій *Гамрекеловъ* 9; Въ *Душетъ:* благ. свящ. Іоаннъ *Кезели*

4; Во Владикавказь: благ. прот. Алексѣй Коліевъ 9; Въ ст. Ардонь: Благ. свящ-ки: Алексѣй Аладжикозъ 2, Максимъ Сухіевъ 7; Въ Алагирь: свящ. Харитонъ Иліевъ 1; Въ Имеретіи: Наст. Моцам. мон. игум. Сераніонъ 2, Дух. уч. 1, Бл. свящ-ки: Лука Бахтадзе 4, Симонъ Микіевъ 1, Виссаріонъ Чхенкели 3, Георгій Деканосидзе 6, Петръ Шарабидзе 8, Алексѣй Чичинадзе 1, Гражд. Яковъ Николадзе 1, свящ-ки: Виссаріонъ Гіоргадзе 1, Алексѣй Шарабидзе 1, Петръ Царгей-швили 1; Лука Маградзе 1; Въ Мингреліи: Преосвящ. Тарасій, еп. Мингрельскій 47; кн. Рафаиль Давид. Эристовъ 1, Прот. Мартвильскаго кафедр. соб. Лука Гаццеловъ 1, протодіак. онаго Лаврентій Еліова 1, смотр. дух. уч. Иванъ Як. Чичинадзе 1; Благ. свящ. Михайль Меунаргія 3; Въ Сванетіи: Благ. свящ. Іосифъ Вацадзе 11; Въ Самурзакани: Благ. прот. Давидъ Мачаваріани 15; Въ Сухумь: Преосвящ. Александръ, еп. абхазскій 1, іеромонахи его свиты: Макарій 1, Іосифъ 1, приходскіе свящ-ки: Зосимъ Хелая 1, Исаія Саджая 1, Спиридонъ Чхиквадзе 1, Геортій Ахеледіани 1, Антоній Григорія 1, Георгій Гегечкори 1, Михайль Сахокія 1, Іоаннъ Гегія 1, Өаддей Сарсанія 1, Іоаннъ Твалтвадзе 1, Іулонъ Топурія, 1, іером. Григорій (Касрадзе) 1; Въ Гуріи: преосв. Гаврииль, еп. гурійскій 1, наст. Іоанно-крестит. пуст. архим. Өома 1, благ. свящ-ки: Георгій Кикодзе 1, Максимъ Чхатарай-швили 1, испр. д. бл. свящ. Зосимъ Чейшвили 1, приходскіе свящ-ки: Петръ Квачадзе 1, Матөей Благидзе 1; Въ С.-Петербургь: Его свѣтл. кн. Иванъ Грузинскій 1, Въ Кіевь: студ. дух. акад. Георгій Мадчаваріани 1;

Въ ст. *Хадзыжи* (Куб. Обл.): *Иванъ Іос. Зедгинидзе* 1;
Въ ст. *Абадзехской*: звящ. *Петръ Павильоновъ* (Р. Пр.)
1. Всего разошлось 424 экземпляра, кромѣ доро-
выхъ и обмѣнныхъ на изданія другихъ редакцій. Число
это, конечно, не значительно въ сравненіи съ тѣми из-
даніями, коихъ экземпляры расходятся въ публикѣ въ нѣ-
сколькихъ тысячахъ,—и мы не богаты подписчиками; но
объ этомъ у насъ не было и мысли, хотя впрочемъ самый
естественный смыслъ предполагаетъ въ трудѣ нѣкотораго
рода вознагражденіе. (*) Наше единственное желаніе со-
стояло и состоитъ въ томъ, чтобы это полезное дѣло не
рушилось, такъ сказать, при самомъ началѣ, и есть
надежда, что оно продлится, по крайней мѣрѣ, нѣсколько
времени. Многіе сочувственные отзывы, присланные въ
редакцію отъ разныхъ лицъ, убѣждаютъ насъ въ этомъ.—
Главнѣйшею же опорой нашей редакціи служитъ архи-
пастырская внимательность къ ней Высокопреосвященнѣй-
шаго нашего Владыки, котораго благословенію и распоряже-
нію она обязана своимъ существованіемъ. Кромѣ того весь-
ма дороги и замѣчательны для редакціи сочувствіе и вни-
мательность къ ней преосвященнѣйшихъ епископовъ: мин-
грельскаго *Тарасія*, абхазскаго *Александра*, Гурійскаго
Гавріила и викарія грузинскаго *Геронтія*; высокопреподоб-
нѣйшихъ архимандритовъ: *Викторина*, *Тарасія*, *Прокопія*,

(*) Просимъ замѣтить, что этотъ журналъ не издается на
счетъ духовнаго вѣдомства, какъ отозвались нѣкоторыя редакціи
въ статистикѣ русскихъ періодическихъ изданій въ 1865 году,—
а составляетъ предпріятіе наше, какъ частнаго лица, хотя и на-
ходится подъ покровительствомъ мѣстнаго духовнаго начальства.

Герасима, и—главн. свящ. Кавк. арміи пр. *С. Гумилевскаго*; честнѣйшихъ оо. благочинныхъ: протоіереевъ: Гр. *Чрелаева*, Д. *Мачаваріани*, Ал. *Коліева*, Г. *Нацвалова*, Г. *Гамрекелова* и Л. *Гаццелова*; священниковъ: Г. *Хатіева*, Гр. *Гамбарова*, С. *Бенаева*, П. *Шіукова*, В. *Тавдгиридзе*, Г. *Симонова*, Г. *Вацадзе*, А. *Цицкіева*, Н. *Цхветадзе*, С. *Канделакова*, Ил. *Ефимова-Еліозова*, Г. *Кезели*, М. *Сухіева*, П. *Кончуева*, Г. *Кезели*, Г. *Деканосидзе*, С. *Микіева*, П. *Шарабидзе*, Г. *Шатберова*, Гр. *Павлісва*, Г. *Садзагелова*, Н. *Хуціева*, Л. *Бахтадзе*, греч. свящ. Ар. *Оеохари* и др.—
О высокопочтеннѣйшихъ своихъ подписчикахъ—свѣтскихъ мы не смѣемъ ничего сказать, кромѣ того, что ихъ отношенія къ редакціи самыя лестныя и добровольныя, истекающія единственно изъ желанія—принести посильную жертву на алтарь общепользнаго предпріятія.—Всѣмъ симъ почтеннѣйшимъ оо. и гг., принявшимъ участіе въ подпискѣ на журналъ и доставившимъ намъ средство къ продолженію его, редакція и общество не могутъ не отдать должной дани глубокаго уваженія и признательности.

Свящ. Георгій Хелидзе.

СОДЕРЖАНІЕ:

- I. Объ училищахъ дѣвиць духовнаго званія....
- II. Предохранительныя средства противъ холеры.....
- III. Свѣдѣніе о числѣ подписчиковъ Грузин Дух. Вѣстника за 18⁶⁵/₆₆ годъ....

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ.

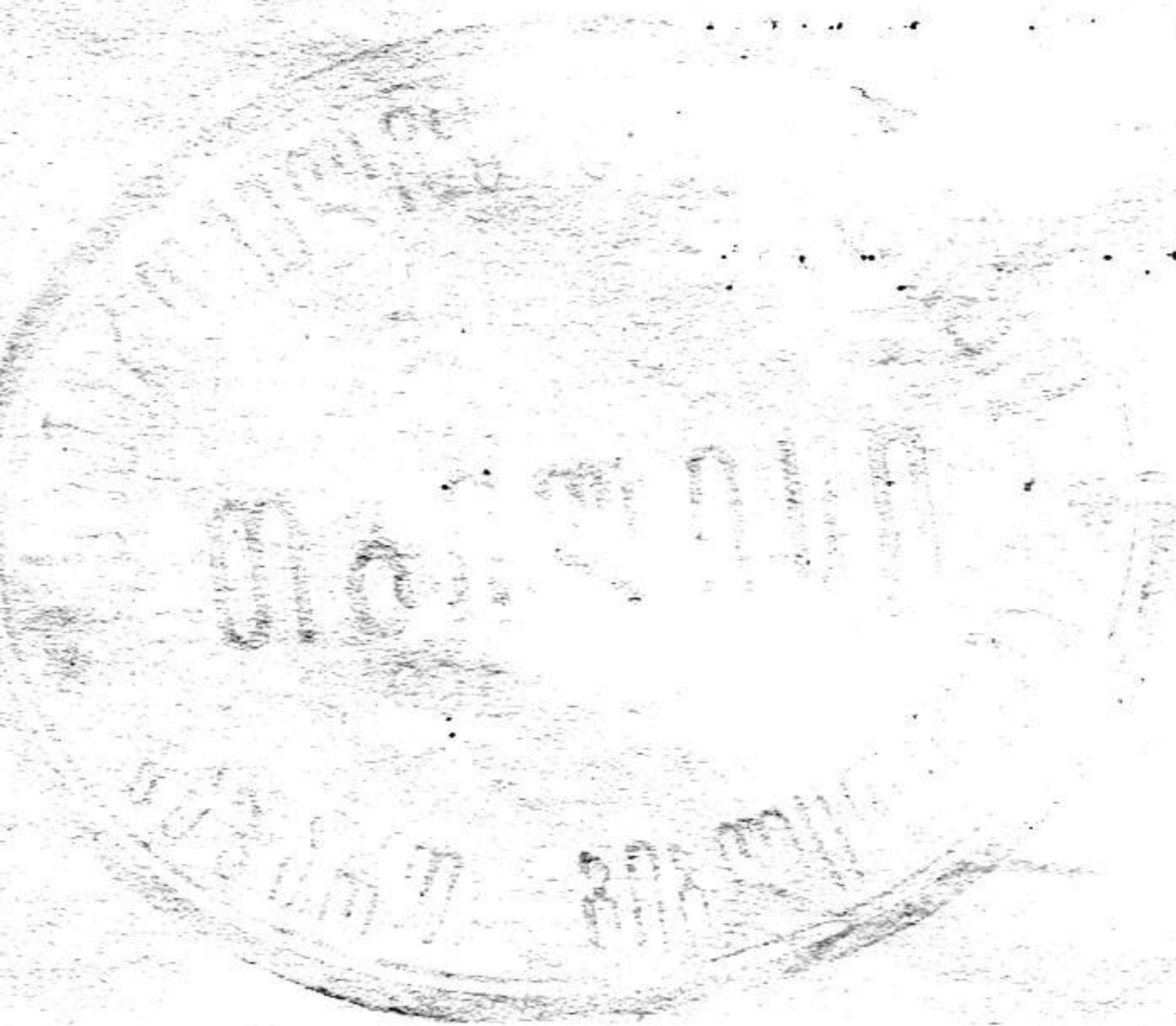
ТИФЛИСЬ, 28-го іюня 1866 г.—Печатано въ типографіи
МЕЛИКОВА и К^о.

Содержаніе „прибавленій“ (на русск. яз.) къ „Груз. Дух.
Вѣстнику“ за 18⁶⁵/₆₆ годъ.

	<i>Стран.</i>
Вмѣсто предисловія. <i>Ред.</i>	I—V
Ученіе о Крестѣ Христа. <i>Пер. съ Нѣм. однимъ изъ Русскихъ.</i>	1
Публичное испытаніе учениковъ Тифлисской дух. сем. и училищъ.	8
Указъ свят. Синода	12
Поправка.	13
Библиографическія извѣстія.	—
Моздокская епархія и преосв. Гайъ, еп. моздокскій. <i>Иером. Нестора.</i>	—
Слово въ день Рождества Пресв. Богородицы. <i>Архим. Викторина</i>	35
Привѣтственная рѣчь благочинному грузинскихъ монастырей, архим. Тарасію. <i>Архим. Григорія</i>	49
Греческая сельская школа на Цалкѣ (тифл. губ.). <i>Свящ. Аристарха Теохаря.</i>	51
Высочайшій рескриптъ на имя Экзарха Грузіи.	53
Разрядный списокъ учениковъ тифл. семинаріи.	—
Св. мученики Давидъ и Константинъ, князья аргветскіе. <i>Свящ. Георгія Хелидзе.</i>	35
Погода Кавказская. <i>Свящ. Петра Павильонова</i>	61
Некрологъ.	67
Библиографическое извѣстіе.	—
Икортскій монастырь въ Карталиніи и кн. Георгій Іессеевичъ Эристовъ. <i>Платона Юсселиани</i>	68
Поученіе при освященіи храма въ Пасанаурѣ (на военно-груз. дорогѣ). <i>Прот. Стефана Гумилевскаго.</i>	98
Пожертвованіе въ пользу Кубинской церкви.	105
Библиографическія извѣстія	105
Слово на новый годъ. <i>Прот. Стефана Гумилевскаго.</i>	109

II

Антоній II, послѣдній католикосъ Грузіи.	113
Хроника и извѣстіе	124
О кавказской бѣглопоповщинѣ. <i>Иером. Нестора.</i>	125
О судьбѣ Иверскаго монастыря на Афонѣ. <i>Свящ. Георгія Хелидзе.</i>	139
Хроника	140
Некрологъ.	
Рѣчь при закладкѣ Марининской церкви въ г. Ахалцыхѣ. <i>Прот. Георгія Гамрежелова.</i>	141
Поученіе при первомъ священнослуженіи въ церкви метехскаго тюремнаго замка (въ Тифлисѣ). <i>Прот. Стефана Гумилевскаго.</i>	144
Объ открытіи грузинскаго училища дѣвицъ духовнаго званія въ мцхетскомъ женскомъ монастырѣ.	149
Объ улучшеніи быта наставниковъ Тифлисской дух. семинаріи.	157
Посланія Іерусалимскаго патріарха Досеѣя въ Грузію. <i>Сообщилъ Пл. Гооселіани.</i>	161
Вѣрноподданническія чувства по случаю покушенія на жизнь Государя Императора (стихотв.). <i>І. Балугва</i>	173
Хроника.	176
Посланіе Іерус. патр. Досеѣя въ Грузію. (Окончаніе)	178
Отъ тифлискаго сем. правленія.	191
Награды духовнымъ лицамъ груз. экзархата.	193
Объ училищахъ дѣвицъ духовнаго званія.	197
Предохранительныя средства противъ холеры.	199
Свѣдѣніе о числѣ подписчиковъ „Груз. Дух. Вѣстника“ за 18 ⁶⁵ / ₆₆ годъ....	206

СОДЕРЖАНІЕ

ГРУЗ. ОТДѢЛА:

- I. Поученіе къ простому народу о воспитаніи дѣтей въ духѣ христіанской вѣры. Архим. Викторина. Съ русск. *Д. Одишелидзе.*
- II. Слово въ день св. первоверховныхъ апостоль Петра и Павла. *Свящ. Иродіона Еліосидзе.*
- III. Наставленіе сочетавающимся бракомъ. *Свящ. Г. Кавсадзе.*
- IV. Черты изъ жизни св. Іоонна Крестителя. *Свящ. Іоуля Хатіева.*
- V. Св. священномученикъ Евсевій, епископъ Самосатскій. *Свящ. Георгія Хелидзе.*
- VI. Еще нѣсколько словъ объ открытіи сельскихъ школъ грузинскимъ духовенствомъ. *Г. Іоселіани.*
- VII. Списокъ подписчикамъ „Груз. Дух. Вѣстника“ за 1865-66 годъ.

იწუება ხელის-მოწერა შემდგომი წლის საქართ.
მხარებელსად,

რომელიც მიიღება ტფილისის სემინარიაში, რედაქტორის სახელსად.
ფასი წლის ყურნალისა, ესე იგი 12 წიგნისა, შინ მიტანით და სხუა
ქუჭუნებში გაგზავნით ხუთი მანეთი; მიუტანელად და გაუგზავნელად
ერთი მანეთი; ამაკე ფასად შეიძლება დახარება წარსრულის წლების
ყურნალისა.

ს ტ ა ტ ი ე ბ ი

იკნისის წიგნისა:

- I. მოძღვრება მდაბლის ხალხისადმი შვილების აღზრდაზედ.
რუს. დ. ილიშვილისა.
- II. სიტყუა დღესა წმ. მოციქულთა პეტრესა და პავლესა. მღ. ი.
ელიასისა.
- III. მოკლე დაწიგება ახალ-დაქორწინებულთა მეუღლეთა. მღ. გ.
კაკისა.
- IV. რამელნიმე ნაკურთნი წმ. იოანე ნათლისმცემელის ცხარეობი-
საგან. მღ. ი. ხატეკისა.
- V. წმ. მღუდელ-მწამე ეპსკოპი, სამუსტელ ეპისკოპოსი. მღ. გ.
სელიძისა.
- VI. ანტიკრიტიკა. . გ. იოსელიანისა.
- VII. სია ყურნაზედ ხელისმომწერთა. . .

რედაქტორი & გამომცემი: მაღისტერი, მღუდელი გიორგი სელიძე.

Редакторъ и издатель: Священникъ, магистръ Георгій Хелидзе.

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 23-го іюня 1866 года.

Цензоръ Г. Сулхановъ.